

Juridisk rammeverk for bruk av Forsvaret i Norge

Mastergradsoppgave JUS399

Kandidatnummer 194535

Veileder: Stein Husby

Antall ord: 14998

Juridisk rammeverk for bruk av Forsvaret i Norge

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	4
1.1 Tema og problemstilling	4
1.2 Avgrensninger.	5
1.3 Begrepsavklaring.....	6
1.3.1 Proporsjonalitetsprinsippet.	6
1.3.2 Krigføringsbegreper; Konvensjonell-, ukonvensjonell- og hybrid krigføring.	6
1.4 Temaets aktualitet – Si vis Pacem, para Bellum	8
1.5 Hva kan Forsvaret bidra med?	10
2. Det juridiske grunnlaget for anvendelsen av forsvaret.....	11
2.1 Grunnloven §25.....	11
2.2 Grunnloven §101 tredje ledd	12
2.3 Nødverge og Nødrett	15
2.4 Lov om politiet (Politi-loven) av 1995.....	18
2.5.1 Noen ytterligere problemstillinger ved Politi-loven §27a	29
2.6. Lov om politimyndighet i Forsvaret av 1988.	32
2.7 Beredskapslovgivning.....	33
2.8 Folkeretten	34
2.9 Øvrige aktuelle rettsgrunnlag.....	36
2.9.1 Lov om ansvar for handlinger som påtales ved riksrett (Ansvarlighetsloven).....	36
2.9.2 Kystvaktloven.....	37
2.9.3 Våpeninstruks for politiet.	38
3. Dagens lovverk i en historisk kontekst.....	40
4. Systemfeil, konservative krefter og rettsanvendelse.....	43
4.1 Særlig om Forsvarets materiell og kompetanse	44
5. Den hybride trussel – hvem eier problemet?	45
Litteraturliste	48

«Si vis pacem,
Para bellum.»

- *Hvis du ønsker fred, vær da rustet til krig.*

- *Latinsk munnhell.*

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

I Norge har man i lang tid hatt en tydelig fordeling av ansvaret for anvendelsen av makt innenfor våre grenser. Utgangspunktet er at politiet har det primære politisære ansvaret innenfor landets grenser¹, og Forsvaret skal sikre Norges grenser og norsk suverenitetshevdelse.

Verden er i stadig utvikling. I svært mange demokratiske land har det vært ansett som en viktig grunnsetning at man skal utvise stor forsiktighet ved anvendelsen av militærmakt mot eget folk². Utfordringen i dagens samfunn er at med et stadig nyansert trusselbilde kan en slik grunnsetning medføre betydelige utfordringer. Etter 22. Juli-terroren i Norge ble det klart at politiet hadde store utfordringer med å gjennomføre sine arbeidsoppgaver mens situasjonen utviklet seg. Gjørvkommisjonens rapport³ ga mange grunner til dette, men Forsvaret hadde også tilgjengelige ressurser klarte bruke for å bidra til å løse oppdraget⁴.

Samtidig ser man at situasjonen stater, og ikke minst «øst» mot «vest», imellom blir stadig mer tilspisset. Etter annekteringen av Krim i 2014 så man villigheten fra Russland, selv om dette aldri er bekreftet fra dem selv⁵, til å benytte seg av hybrid krigføring for å utøve makt ovenfor andre stater ved at soldater opptrår uten identifikasjon. Oppgaven vil senere gå i dybden av hva som ligger i dette begrepet, men slike hendelser vil utfordre et lands nasjonale- og internasjonale forpliktelser hva gjelder muligheten til å anvende makt.

Denne oppgaven vil derfor ta sikte på å analysere det juridiske grunnlaget for anvendelsen av militærmakt ovenfor trusler innenfor Norges grenser. Her står Politiloven §27a sentralt, noe drøftelsen gjenspeiler.

---

¹ Politiloven (pl.) §1.

² Eksempelvis i USA: Posse Comitatus Act 1878.

³ (22. Juli-kommisjonen. NOU 14: 2012)

⁴ Herunder et redningshelikopter, eid av Justisdepartementet og driftet av Forsvaret, som kunne blitt benyttet for å fly inn beredskapstroppen. Helikopteret ble holdt igjen da man manglet prosedyrer av Politimester i Rogaland som optrådte som leder HRS Sør-Norge.

⁵ Det vil for så vidt være et poeng å ikke påta seg ansvar ved slik krigføring for at den skal få optimal effekt.

Bekjempelse av terror er et oppdrag som skal ligge innenfor politiets oppdragsportefølje, og ved behov med bistand fra Forsvaret⁶. Det vil ikke argumenteres for at dette ansvaret skal forskyves til Forsvaret fullstendig. Oppgaven vil derimot berøre behovet for muligheten til å anvende myndighetenes fulle verktøykasse, fremfor å være begrenset av et juridisk grunnlag som i ytterste fall kan påføre mennesker, næringsliv og infrastruktur for øvrig skade fordi ressurser ikke kan anvendes.

1.2 Avgrensninger.

Hjemmelsgrunnlaget slik vi kjenner det i dag har vært under en betydelig endring bare de siste ti år. Dette gjør at mange forarbeider og juridisk litteratur ikke har den samme relevans i dag. Det er forsøkt å gjøre en naturlig avgrensning juridiske teorier som ikke lenger har samme relevans⁷.

Det må også avgrenses fra en gjennomgang av internasjonal rettspraksis, herunder spesielt EMD. Kildegrunnlaget er for omstendelig til at det skal kunne anvendes på en hensiktsmessig måte i oppgaven.

I oppgaven ble det lagt ned et ikke ubetydelig arbeid for å sette problemstillingen i et komparativt lys til øvrige nordiske land, samt USA. Dette ble for omstendelig å gjengi, og derfor avgrenset fra. For en kort oversikt henvises det til forarbeidsuttalelser⁸ samt juridisk teori⁹.

Det kan derimot nevnes at spesielt USA er interessant for problemstillingens videre arbeid, da de fortsatt er ansett som en av verdens ledende demokratier (sic!), de har opplevd flere alvorlige tilfeller av intern uro, særlig skadevoldende hendelser og terrorhandlinger som gjør dem relevant. USA må også regnes som en premissleverandør for nye sikkerhets- og operasjonskonsepter i NATO. Dette både for å vurdere om man skal hente inspirasjon fra USA, men også hvorvidt deres konsepter kan adopteres av Norge.

---

⁶ (Justis- og beredskapsdepartementet Meld.St. 29 2011-2012, s.95)

⁷ Fliflet og Castberg kan her nevnes.

⁸ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 10-11)

⁹ (Auglend, Handleplikt, kommandomyndighet og lydighetsplikt i operativt politiarbeid 2016, s. 681-683)

I oppgaven vil det også være et betydelig fokus på risikoen forbundet med hybride trusler. Det avgrenses fra å gå inngående inn i konkrete rettsgrunnlag etter f. eks Krigens folkerett og interne væpnede konflikter (borgerkrig), da dette i seg selv ville kreve omfattende behandling. Det vil derimot pekes på aktuelle problemstillinger som må avklares i fremtiden for å sikre at dagens regelverk også er anvendbart på denne formen trusler. Rettsgrunnlag for lovlige stridsmidler i krig og fred, herunder f. eks stridsgasser og ammunisjonstyper, vil ikke behandles.

1.3 Begrepsavklaring.

Det vil gjøres løpende begrepsavklaringer der det anses nødvendig gjennom oppgaven. Innledningsvis er det likevel nødvendig avklare en del sentrale begreper som er relevant for helhetsforståelsen

1.3.1 Proporsjonalitetsprinsippet.

Prinsippet kan også kalles forholdsmessighetsprinsippet. Innledningsvis må det avklares at dette dreier seg om at maktbruk ikke kan gå utover det som er nødvendig for å oppnå tilsiktet intensjon, altså at det må være et forhold mellom mål og middel. I dagligtale kjenner man kanskje dette best fra at man ikke skal «skyte spurv med kanon». Mer om dette vil følge under gjennomgangen av aktuelt rettsgrunnlag.

1.3.2 Krigføringsbegreper; Konvensjonell-, ukonvensjonell- og hybrid krigføring.

For å forklare begrepet hybrid krigføring er det først nødvendig å forklare begrepene krigføringen er hybrid av.

Den tradisjonelle formen for krigføring er *konvensjonell krigføring*, altså anvendelsen av en stats regulære styrker for å utøve makt ved bruk av tradisjonelle militære våpen og taktikk¹⁰. Konvensjonell krigføring kalles også *symmetrisk krigføring*. Det kan være vanskelig å finne en

---

¹⁰ (NUPI: "Hybrid Krigføring - hva er det?" 2016)

«ren» form for konvensjonell krigføring da enhver krig vil medføre ukonvensjonelle aksjoner fra ikke-statlige aktører med interesser i krigen¹¹.

Ukonvensjonell krigføring¹² er derimot en samlebetegnelse der krigføringen er irregulær ved valg av taktikk, ukonvensjonelle våpen og metoder, og ikke-militære midler. I slike tilfeller vil anvendelsen av geriljakrigføring, terror, og organisert kriminalitet være svært synlig i trusselbildet. Det hører også med at slike former for krigføring ofte føres av ikke-statlige aktører, og ytterligere at mange statlige aktører gjennom internasjonale traktater har bundet seg til å avstå fra ulike former for krigføring som strider mot krigens folkerett. Ukonvensjonell krigføring brukes ofte fra en part med begrensede midler, og for så vidt også svake moralske forpliktelser. Ukonvensjonell krigføring kjennes også igjen under begrepet asymmetrisk krigføring.

Hybrid krigføring er en krigføringsform som vil ligge i linjene mellom de to overnevnte. Hensikten kan være å utfordre et stats juridiske rammeverk når det oppstår situasjoner man må løse med bruk av makt. En slik form for krigføring vil også ha til hensikt å virke destabiliserende ved å utfordre infrastruktur og statlige funksjoner slik at man på «slagmarken» møter flere utfordringer enn de man tradisjonelt gjør.

En hybrid trussel kan være aksjoner mot ulike datanettverk for å slå ut viktige samfunnsfunksjoner. Disse samfunnsfunksjonene kan eksempelvis være å slå ut GPS nettverk¹³, og dette vil for så vidt i dagens samfunn ligge innenfor en konvensjonell krigføring dersom det gjøres i området militære operasjoner pågår. Det samme gjelder også dersom man angriper tilgang på elektrisitet-, telefon-, vannnettverk m.m.

I et intervju¹⁴ med Generalmajor Eirik Kristoffersen¹⁵ trekkes det frem et større trusselbilde preget av en større grad av kreativ krigføring. Kristoffersen peker for eksempel på trusselen

---

¹¹ Britenes «Special Operations Executive», en ide unnfanget av Winston Churchill, ligger svært tett opp til ukonvensjonell krigføring ved deres geriljalignende preg. Det samme gjelder den norske motstandsbevegelsens aktiviteter.

¹² (NUPI: "Hybrid Krigføring - hva er det?" 2016)

¹³ (Johansen 2018)

¹⁴ (Braw 2018)

¹⁵ P.d.d Generalinspektør i Heimevernet, tidligere sjef for FSK/HJK.

innsatte i russiske fengsler som lider av antibiotikaresistent tuberkulose¹⁶ utgjør. Man kan jo forestille seg resultatet dersom disse skulle bli satt på et fly til Oslo.

1.4 Temaets aktualitet – Si vis Pacem, para Bellum

I dagens samfunn er det spesielt tre problemstillinger som gjør temaet aktuelt.

For det første er det den eksterne trusselen gjennom hybrid krigføring¹⁷. Et konkret eksempel av dette så vi ved annekteringen av Krim i 2014 hvor trusselen i Ukraina fremsto mer skjult som et internt oppgjør, fremfor en fiendtlig makt som marsjerte over landegrensene med våpen hevet. Måten Krimkrisen fremstår gjør at man hadde vanskelig for å anvende landets juss, og ikke minst at NATO¹⁸ kan anse det som en trussel mot verdensfreden fremfor et internt oppgjør og gripe inn.

Den andre trusselen som gjør temaet aktuelt er terroranslag innenfor Norges grenser. For oppgavens del vil det ikke skilles mellom anslag som kommer fra landets egne borgere, eksempelvis en person som Anders Behring Breivik, og om anslaget kommer mer eksternt, eksempelvis gjennom jihadistgruppen IS. Årsaken til dette er at mens anslaget pågår kan det fremstå svært uklart hvem som står bak hendelsen.

Den siste problemstillingen er maktanvendelse forbundet med bistand til oppstått samfunnssituasjoner, eksempelvis naturkatastrofer eller ulykker.

«Si vis Pacem, Para Bellum» er et latinsk uttrykk som på norsk grovt kan oversettes til «hvis du vil ha fred, forbered deg på krig». Begrunnelsen for å bygge aktualiteten på nettopp dette uttrykket er at Norges rammeverk for samarbeidet mellom politi- og forsvarsmakt lenge var et tema som ikke var viet spesielt mye oppmerksomhet verken i loven, juridisk litteratur eller samfunnsdebatt som sådan utover at man ofte ønsket å avstå fra et slikt samarbeid.

Det hjelper ikke å bygge opp verken Politi eller Forsvaret dersom det juridiske grunnlaget for å anvendelsen av makt på tilfellene nevnt over ikke er tilstrekkelig og anvendbart.

---

¹⁶ (Droznin, Johnson og Johnson 2017)

¹⁷ (Forsvaret: Den skjulte trusselen 2017)

¹⁸ Ukraina er ikke et NATO-land, men er tilknyttet alliansen gjennom «Partnership for Peace».

I 2015 skrev Ragnar Auglend¹⁹ i sin konklusjon: «*Gjennomgangen ovenfor viser at det ikke finnes noen direkte lovregulering av fordelingen av ansvar og myndighet*». Slike betraktninger er Auglend langt fra alene om. Det viser at vi som samfunn enda ikke er der at det juridiske rammeverket for anvendelsen av Forsvaret er tilstrekkelig avklart. Når en mann av Auglends kaliber kommer til slik konklusjon er det naturlig å tenke at de som skal praktisere lovreguleringen fort kan trække feil den dagen gode avgjørelser må fattes hurtig. Når en situasjon oppstår vil man ofte ikke ha tid til å avklare eller produsere et juridisk grunnlag. Her vil spennet mellom trusselavverging og ivaretagelse av demokratiet være betydelig da anvendelsen av Forsvaret står i en særstilling som maktmiddel.

At politiet skal være dimensjonert for å kunne håndtere enhver situasjon de står ovenfor innenfor Norges grense vil for øvrig være en svært utopisk tanke, og dette må gjenspeiles i vårt juridiske system. Det vil være svært urimelig, og til dels økonomisk lite hensiktsmessig å bygge politivesenet for å kunne håndtere enhver situasjon som oppstår innenfor Norges grenser. Dette omhandler i så fall alt fra daglige og mer basale arbeidsoppgaver til situasjoner som ligger tett opp til de situasjoner man opplever i krig. Da vil det for alle henseende måtte kunne anses hensiktsmessig å bygge opp støttefunksjoner, herunder spesialkunnskap som kan anvendes fra for eksempel Forsvaret, for å kunne løse fremtidige situasjoner²⁰. Politiet har et system bygget opp gjennom politireserven, som blant annet ble anvendt under OL på Lillehammer, men mobilisert 22. Juli 2011. Det er åpenbart at bruk av Forsvaret må og skal ligge langt nede i myndighetenes verktøykasse – men like fullt kan det være gode grunner til at man i dag må se på anvendelsen ved behov. Det må også legges til grunn for vurderingen at det alminnelige grunnlaget for anvendelsen av Forsvarsmakt må ha en «naturlig årsakssammenheng med den situasjonen som har oppstått [ved] at Forsvaret ikke skal benyttes i forbindelse med bekjempelse av ordinær kriminalitet som ikke er relatert til den oppståtte situasjonen»²¹. I etterkant har Riksrevisjonen også påvist at svært mye av

---

¹⁹ (Auglend, *Fordelingen av ansvar og myndighet mellom politi og forsvar ved indre beredskap 2015*, s. 316-347.)

²⁰ (Auglend og Mæland, *Politirett*, 3. utgave 2004, s. 213)

²¹ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 15)

beredskapsarbeidet er mangelfullt²² og problemstillingene må tas ved hornene før situasjonene oppstår.

1.5 Hva kan Forsvaret bidra med?

I Forsvaret er det en alminnelig grunnsetning at personellet er Forsvarets viktigste ressurs. Til tross for at Forsvaret har store materielle ressurser, er det personellet som må anses som en primærressurs for bistand – ikke de konkrete våpensystemene de råder over, til tross for at dette er situasjonsbestemt. Responstid er sentralt for en vurdering av hvor «gripbare» ressursen er, og denne er også i stor grad unntatt offentligheten av åpenbare operative hensyn, og dette må ligge til forvaltningsutøvelsen.

I Prp. 79L (2014-2015) s. 15-16 opprømses konkrete oppgaver der Forsvaret med personell, kompetanse og materiell kan bidra, og disse vil gjengis kort her. For det første vil Forsvaret hovedsakelig kunne bidra med vakthold og sikring av objekter og infrastruktur som nevnt over. Videre vil forsvarret kunne bidra med ID-kontroll, inspeksjon av last/bagasje, samt anholdelse eller bortvisning av personell. Forsvaret vil også kunne bidra med helikopterstøtte enten til forflytning av egne, politiets eller øvrige ressurser, eller som en ild- / eller observasjonsstøtte. Forsvaret bidrar i dag til grensekontroll, spesielt ved Garnisonen i Sør-Varanger, men kan selvfølgelig bidra i større grad til dette ved behov. Store deler av forswarets personell nevnt over vil være i stand til å bistå med ettersøking og pågripelse av personer som kan sette menneskers liv og helse, eller vesentlige samfunnsinteresser i alvorlig fare²³. Ofte vil derimot dette foregå ved at politiet utfører den konkrete pågripelsen, men ved at forsvarret bidrar med ytre sikring og ellers etter behov. Det understrekes i forarbeidene²⁴ at all støtte består av en operativ vurdering av den konkrete trusselen og hvordan denne skal avverges eller bekjempes, og at denne ved bruk av væpnet makt fra Forsvaret må foretas av det politidistrikt hvor hendelsen inntreffer i dialog med nettopp Forsvaret.

---

²² (Riksrevisjonen: Dokument 3:11 2017-2018)

²³ Politiloven §27a, første ledd, nr. 2

²⁴ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 15)

2. Det juridiske grunnlaget for anvendelsen av forsvaret

2.1 Grunnloven §25

Det følger av Grunnloven §25 at «Kongen» har høyeste befaling over «rikets land- og sjømakt». Bestemmelsen i sin helhet har følgende utforming:

«Kongen har høyeste befaling over rikets land- og sjømakt. Den må ikke forøkes eller forminskes uten Stortingets samtykke. Den må ikke overlates i fremmede makters tjeneste, og ingen fremmede makters krigsfolk, unntatt hjelpetropper imot fiendtlig overfall, må gis adgang til riket uten Stortingets samtykke.»

Det er flere bestemmelser i Grunnloven, herunder f. eks grl. §23, som det må legges til grunn at «Kongen» er skal tolkes bokstavelig, jfr. Grl. §3. Hva gjelder Grl. §25 er det sikker rett at dette er å anse som et kongelig prerogativ som i dag er overlatt til Kongen i statsråd, herunder Regjeringen. Det er altså Regjeringen som i dag sitter med den reelle makten til å anvende «rikets land- og sjømakt».

«Rikets land- og sjømakt» kan av ordlyden gi usikkerhet om man inkluderer luftforsvaret i denne forståelsen. Det er derimot sikker rett at formuleringen skal inkludere forsvarsmakten i sin helhet, herunder også luftforsvaret²⁵.

I tråd med internasjonale forpliktelser er det viktig å merke seg at bestemmelsen ikke hjemler bruk av militærmakt for å drive såkalt «angrepskrig», jfr. FN-Pakten artikkel 4(2). Angrepskrig skal her forstås som at en stat angriper en annen stat med militære midler, og begrensningen må skilles fra forsvarskrig, der en stat lovlig kan forsvare seg med militære midler dersom de er under angrep, jfr. FN-pakten artikkel 51. Unntak fra dette utgangspunktet må hjemles gjennom godkjennelse fra FNs sikkerhetsråd, jfr. FN-pakten artikkel 42.²⁶

---

²⁵ (Castberg 1964, s.143-147)og (Fliflet 2005, s. 165-179.)

²⁶ (Fleischer, Folkerett, 8. utgave 2005, s. 224-226)

Det er også verdt å nevne at «[befalingen] må ikke forøkes eller forminskes uten Stortingets samtykke» som henviser til at eventuelle lovendringer må skje gjennom en stortingsprosess. Dette legger et ansvar på Stortinget ved at regelverket som utarbeides må hjemles med demokratisk forankring.

Øvrige formuleringer i bestemmelsen vil ikke behandles mer inngående, da det sentrale er hvem som sitter med myndighet for anvendelsen av forsvarsmakten.

2.2 Grunnloven §101 tredje ledd

Det primære rettsgrunnlaget som danner forbudet mot anvendelsen av militær makt mot innbyggere finner man i Grunnloven §101 tredje ledd. Grunnloven §101 lyder i sin helhet som følger:

«Enhver har rett til å danne, slutte seg til og melde seg ut av foreninger, herunder fagforeninger og politiske partier.

Alle kan møtes i fredelige forsamlinger og demonstrasjoner.

Regjeringen har ikke rett til å bruke militær makt mot innbyggerne uten etter lov, med mindre en forsamling forstyrrer den offentlige ro og ikke øyeblikkelig oppløses etter at de lovbestemmelser som angår opprør, tre ganger høyt og tydelig er opplest for forsamlingen av den sivile øvrighet.»

I første omgang følger det her at regjeringen ikke har lov til å nytte «militær makt» mot innbyggere «uten etter lov».

Ordlyden av «militær makt» favner vidt ved at den for det første spenner over all form for makt som har en militær karakter. Med dette menes det at den både kan henvise til bruk av personell, materiell, men også kunnskap og etterretning eller lignende. Det sentrale er at det utøves en form for «[militær] makt». I ordlyden av formuleringen «[...]makt» ligger det at man har en evne og utøver denne til å få noen til å gjøre noe de ellers ikke ville gjort.

Hensikten vil da være fra maktutøverens side å oppnå sin egen interesser, fremfor den som blir utsatt for det sine ønsker.

Det er eksisterer begrenset med forarbeider til selve Grunnloven. Senere forarbeider legger derimot til grunn at «militær makt» skal forstås som «enhver planlagt bruk av maktanvendelse utøvet av personell som tjenestegjør i Forsvaret som et ledd i deres tjeneste»²⁷. Det er helt åpenbart at bestemmelsens ordlyd favner vidt og uten at man går for langt i selve rettsanvendelsen er det åpenbart at definisjonen av «militær makt» kan oppnås bare ved en enkel tilstedeværelse av militært personell. Enkelte kan også argumentere for at bare eksistensen av militære avdelinger eksisterer en form for «militær makt». At eksistensen av styrker i andre stater påvirker de øvrige landene til å handle basert på denne kunnskapen viser dette.

Dette kan derimot lett bli oppfattet til å trekke ordlyden for langt, men er allikevel en viktig problemstilling dersom man skal være svært grunnlovstro i sin tolkning. Forarbeidene²⁸ sier derimot senere at: *«Avgrensningen av makt kan by på større problemer. Det er på det rene at politiet kan motta bistand fra Forsvaret i en rekke tilfeller som ikke innebærer bruk av makt. Forsvaret besitter blant annet en rekke logistikkmidler som kan lånes ut av politiet uten at det dermed kan sies at forsvaret bruker makt mot innbyggerne. At politiets personell benytter seg av militært utstyr eller militære forlegninger, kan neppe i seg selv anses som bruk av militær makt, så lenge det er politiets eget personell, og utelukkende disse, som blir benyttet til selve maktutøvelsen.»* Slike uttalelser bidrar til hvordan man skal forstå hvordan Forsvaret kan bistå uten at man bryter med grunnlovsforbudet. Forarbeidene står derimot i et direkte spenningsforhold til eldre juridisk teori²⁹ om daværende Grl. §99, nåværende grl. §101, hvor det uttales at bestemmelsen *«aldrig været anset til Hinder for, at soldater afgives til Bistand for Politiet ved almindelige Arrestationer, patrulleringer i Gaderne og lignende Andledninger, hvor de sættes umiddelbart under Politiets Befaling»*. Det har

---

²⁷ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 8)

²⁸ l.c.

²⁹ (Aschehoug 1892, s. 515) s, jfr. Politianordning 22. oktober. 1701, Post II, cap. 2, §4 og tilsvarende paragrafer i politianordningene for Bergen av 24. Januar 1710 og Christiania av 12. Februar 174

åpenbart vært en utvikling av bestemmelsens forståelse, da slike tilfeller sistnevnte sitat trekker frem åpenbart vil ha et preg av maktanvendelse.

At denne militære makten ikke skal utnyttas «mot innbyggere» må av ordlyden legges til grunn at gjelder for personer bosatt innenfor et spesifisert område, herunder kongeriket Norge. Forarbeider³⁰ legger til grunn at «en skarp avgrensning» av dette ikke er nødvendig, og formuleringen skal forstås som både enhver norsk statsborger og utlendinger som oppholder seg i riket. Fremmede militære styrker som har invadert landet skal naturligvis ikke falle under begrepet «innbyggere». Dette er derimot en interessant problemstilling dersom det har oppstått en situasjon som krever bistand fra forsvaret, men hvor situasjonen involverer personell som ikke åpenbart er «fremmede militære styrker som har invadert landet», jfr. hybride trusler. Et praktisk eksempel på denne problemstillingen ser man i dag i Ukraina hvor nåværende situasjon påstås være en intern konflikt, men at mange av de aktive stridende i konflikten har bakgrunn fra Wagner gruppen³¹.

Ordlyden av «uten etter lov» er relativt tydelig og må forstås som at det må finnes et hjemmelsgrunnlag i vedtatt lov for at man skal kunne avvike fra unntaket. Disse hjemmelsgrunnlag vil presenteres senere.

Det er nødvendig å være klar over unntaket fra hovedregelen om bruk av militærmakt ved at det finnes et «opprørsalternativ» i bestemmelsen, men i oppgaven avgrenses det fra å vurdere denne i særlig grad da denne i dag anses jevnt over som en «upraktisk»³² bestemmelse, basert på en samfunnssituasjon ved skapelsen av Grunnloven som i dagens samfunn får svært begrenset reell innvirkning. Med gjeldende hjemmel i Pl. §27a er den også fort unødvendig.

Avslutningsvis er det nødvendig å kommentere bestemmelsen som helhet og dens intensjon. Bestemmelsens tredje ledd kan virke malplassert, da den i utgangspunktet ikke har en

---

³⁰ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 8)

³¹ Wagner gruppen er en russisk paramilitær organisasjon/privat militært firma, og er bevist med sin tilstedeværelse i konflikten. Blackwater er en lignende organisasjon, da med amerikansk opprinnelse.

³² (Auglend og Mæland, Politirett, 3. utgave 2004, s. 215)

direkte sammenheng med bestemmelsens første- og andre ledd. Bestemmelsen skulle i utgangspunktet fremgå tidligere i Grunnloven, og at dagens plassering gjør at den kan virke bortgjemt og derfor noe mindre sentral. Dette var på ingen måte tilsiktet fra Grunnlovsskapelsen, som nevnes i pkt 3. Til dette uttalte menneskerettighetsutvalget ved flytting av bestemmelsen fra §99 til §101, at bestemmelsen passet i §101 da den «utelukkende omfattet bruk av makt mot forsamlinger». I lys av oppgavens problemstilling medfører dette et betydelig avvik fra intensjon og praktisk anvendelse.

2.3 Nødverge og Nødrett

Et sentralt, men ofte glemt, hjemmelsgrunnlag situasjoner oppgaven tar sikte på å behandle som gjelder generelt i Norges rettssystem er reglene om nødverge og nødrett som åpner opp for at handlinger som ellers ville være rettsstridig kan være lovlig. Det vil ikke gjøres en inngående vurdering av bestemmelsene og deres vilkår utover enn at de nevnes her i sin helhet, men det er verdt å merke seg at begge hjemmelsgrunnlag oppstiller konkrete rettsvilkår og at begge oppstiller en forholdsmessighetsvurdering. Nødretten fremgår av Straffeloven (strl.) §17 og lyder i sin helhet:

§ 17. Nødrett

En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når

- a) den blir foretatt for å redde liv, helse, eiendom eller en annen interesse fra en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte, og*
- b) denne skaderisikoen er langt større enn skaderisikoen ved handlingen.*

Nødverge fremgår av Straffeloven §18 og lyder i sin helhet:

§ 18. Nødverge

En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når den

- a) blir foretatt for å avverge et ulovlig angrep,*
- b) ikke går lenger enn nødvendig, og*

c) ikke går åpenbart ut over hva som er forsvarlig under hensyn til hvor farlig angrepet er, hva slags interesse som angrepet krenker, og angriperens skyld.

Regelen i første ledd gjelder tilsvarende for den som iverksetter en lovlig pågrepelse eller søker å hindre at noen unndrar seg varetektsfengsling eller gjennomføring av frihetsstraff.

Utøving av offentlig myndighet kan bare møtes med nødverge når myndighetsutøvingen er ulovlig, og den som gjennomfører den, opptrer forsettlig eller grovt uaktsomt.

Det er et relevant spørsmål å stille, nemlig om Forsvaret kan påberope seg retten til nødverge eller nødrett og deretter utøve militær makt. Problemstillingen er gjenstand for betydelig diskusjon i juridiske miljøer, og svaret er ikke åpenbart. Grl. §101 tredje ledd tilsier at bruk av militærmakt må ha et selvstendig rettsgrunnlag for at man skulle gå utover forbudet mot militær makt mot egne innbyggere. At strl. §§17 og 18 gir åpning for et slikt unntak er fra Grunnloven er ikke utenkelig, men strekkes dette for langt bryter man åpenbart med intensjonen Grunnlovens forbud oppstiller. Dette stiller høye krav til myndighetsutøvelsen i praksis, krever trolig en avklaring i rettstilstand, og vil for øvrig være for omstendelig til å behandle uttømmende i oppgaven.

Det er ubestridt at militært personell i mer individualiserte former kan utøve rettigheten til tross for at de er kledd i uniform eller opptrer i en militær sammenheng uten videre godkjenning. Forståelsen er da at de opptrer i form av selvstendige samfunnsborgere, men det vil trolig legges betydelig vekt på en forholdsmessighetsvurdering da militært personell har tilgjengelig f. eks våpen, noe en vanlig borger normalt ikke ville ha. I forarbeider³³ trekkes Oslo Politidistrikt frem at forsvarspersonell har rettighetene til nødverge og nødrett i likhet med øvrige privatpersoner, men de setter ikke problemstillingen på spissen. Det må derimot legges til grunn at rettighetene er tiltenkt privatpersoner, og at det er problematisk å gi den anvendelse for Forsvaret. Man kan også legge til grunn en antitetisk tolkning av det øvrige

---

³³ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 17)

rettsgrunnlaget i Grunnloven §101 tredje ledd, jfr. Politiloven 27a at en slik rettighet ikke er tiltenkt for dem. Denne er derimot ikke tydelig avklart i rettsgrunnlaget og kan i fremtiden være kilde til en feiltolkning hvis myndighetsutøvelsen står under press i form som behovet for en hurtig avgjørelse. Et konkret scenario kan være dersom kommunikasjonskanaler bryter ned for eksempel gjennom cyberkrigføring, uten at det foreligger en krigstilstand, og militært personell på eget initiativ påbegynner sikringsarbeid under påskudd av at det foreligger handlinger som berettiger nødverge eller nødrett.

Det er et interessant poeng i denne sammenheng å se til «Direktiver for militære befalingsmenn og militære sjefer ved vepnet angrep på Norge» vedtatt ved kongelig resolusjon, populært kalt «plakaten på veggen». Dens hensikt er å være en handlingsnorm for befalingsmenn og sjefer i militæret. Direktivet pålegger befalingsmenn i Forsvaret en betydelig handleplikt ved at man skal «uten videre gjøre motstand mot et vepnet angrep med alle midler som står til rådighet og sette all kraft inn på forsvaret i løpet av kortest mulig tid». Garden spesielt ble etter terroren 22. juli 2011 utsatt for noe kritikk for å ha gått for langt, ved at de også iverksatte vakthold utenfor slottet og Stortinget, samt gikk til pågripelse³⁴, og man kan ikke se bort i fra at det ansvaret til å handle for befalingsmenn var sterkt påvirkende til at man heller ønsket å gjennomføre sterkest mulig sikring av slottet og nærliggende vitale objekter. Man ønsket altså vise initiativ ved å handle fremfor å passivt avvente avklaring via kommandolinjer som ofte medfører forsinkelser.

---

³⁴ (Ege 2012)

2.4 Lov om politiet (Politiloven) av 1995.

Politiloven bestemmer i detalj politiets daglige virke og funksjon i dagens samfunn.

Politiloven (pl.) §27a er det hjemmelsgrunnlaget som i dag danner det primære og mest anvendelige unntaket fra Grl. §101 tredje ledd. Denne ble innført ved lov 4. september 2015 nr. 86 og trådte i kraft 1. desember samme år³⁵. Bestemmelsen lyder i sin helhet:

§ 27a. Bistand fra Forsvaret

Etter anmodning kan Forsvaret bistå politiet ved

1. forebygging og bekjempelse av anslag av særlig skadevoldende eller omfattende karakter, herunder vakthold og sikring av objekter og infrastruktur,
2. ettersøking og pågripelse av personer som kan sette menneskers liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser i alvorlig fare, og
3. ulykker, naturkatastrofer og lignende for å verne menneskers liv og helse, eiendom og for å opprettholde ro og orden.

Ved bistand som nevnt i første ledd kan Forsvaret utøve makt innenfor de rammer som følger av § 6. Det samme gjelder når Kystvakten yter bistand etter kystvaktloven § 17 første ledd, og når Forsvaret utøver grenseoppsyn på landegrensen mellom Norge og Russland.

Utenfor tilfeller som nevnt i første ledd kan Forsvaret etter anmodning bistå politiet med materiell, spesialkyndig operatørpersonell og annet.

Kongen gir nærmere bestemmelser om Forsvarets bistand til politiet.

Bestemmelsen har en mengde vilkår for at Politiet skal kunne be om bistand som gjør det hensiktsmessig å si noe overordnet om bestemmelsen før man går inn på de konkrete enkeltvilkår. For det første er det viktig er det viktig å påpeke at dette med dagens lovverk,

---

³⁵ Bestemmelsens ordlyd er også kjent fra mye tidligere lovgiving, blant annet lov om Heimevernet §13 annet ledd (nå opphevet).

jfr. Grl. §101 tredje ledd, er det tydeligste hjemmelsgrunnlaget som bestemmer når militær makt foruten en konkret krigstilstand. Juridisk teori³⁶ går langt i å påstå dette er eneste hjemmelsgrunnlaget, men jfr pkt 2.3, kan tenkes ulike gråsoner som fort, avhengig av standpunkt og situasjon, oppleves å hjemle maktbruk. Å påpeke at det er *eneste* hjemmelsgrunnlaget kan anses trygt, men problemstillinger om det finnes flere grunnlag er ikke irrelevant.. Videre er pl. §27a i motsetning til Grl. §101 tredje ledd knyttet mot *situasjonen* som har oppstått, fremfor Grunnlovens fokus på *hvem* som er involvert, herunder «mot innbyggere». Avslutningsvis tar ikke bestemmelsen noen videre vurdering for å differensiere mellom «alminnelig bistand» og «håndhevelsesbistand», noe som må konkretiseres i fremtiden.

Den første formuleringen som er verdt merke seg i §27a er at det i tittelen dreier seg om «[b]istand». Ordlyden tilsier at forsvaret med dette ikke skal fremstå som en selvstendig enhet i en opptrådt situasjon, men at de heller skal være til støtte som en sekundærressurs der Politiet vil være primærressursen. Som Skodvin presist sier: «Den som yter bistand, tek ikkje over»³⁷³⁸. Formuleringen er viktig da den bidrar til å avklare at lovens intensjon ikke er at Forsvaret skal opptrå så en egenrådlig og selvbestemmende enhet, men få et konkret oppdrag å løse etter nærmere instruks. Formuleringen byr også på enkelte problemstillinger knyttet til kommandolinjer når man er i en operativ fase. Eksempelvis kan det tenkes at militært personell basert på sine egne vurderinger ønsker å utføre oppdraget på en spesifikk måte. Dette må både ledelsen i politi og forsvaret være klar over, da det eksempelvis kan oppstå vurderinger ved et objektsikringsoppdrag hvor forsvaret ser det nødvendig å utføre oppdraget ved spesielle sikringstiltak som utplassering av skarpskyttere for maksimal sikring av vital del. Dette må gjøres som en løpende vurdering med forståelse fra alle parter for at oppdraget skal være vellykket, men at Forsvaret ikke overgår sitt mandat. I bestemmelsens første ledd bygges det videre på intensjonen ved at «Forsvaret [kan] *bistå politiet*³⁹». Bistanden er altså klart kun tilknyttet bistand til politiet og ikke øvrige offentlige organ.

---

³⁶ (Skodvin 2017, s. 213)

³⁷ I.c avsnitt 2.3

³⁸ Egen utheving

³⁹ (Forsvarsdepartementet PRE-2017-06-16-789)

Videre er formuleringen «etter anmodning» sentral. Ordlyden tilsier at det må foreligge en forespørsel om bistand. Dette er sentralt for å fremheve at Forsvaret må etterspørres for at bistand kan gis, og at Forsvaret derfor ikke skal opptrå som nevnte selvstendige myndighet og selve utføre bistandsoppdrag etter egen selvstendige tiltak.

Det fremgår klart at Forsvaret «kan» bistå politiet. Det foreligger altså ikke en plikt for Forsvaret å bidra og en slik plikt fremgår heller ikke av øvrig lovverk. Selv om denne bestemmelsen ikke var sentral da, var den manglende plikten sentralt under Alta-aksjonen da forsvarsministeren stilte seg svært kritisk til bistand da han mente det var rettsstridig, jfr. Pkt 1.5. Det er viktig å se til bistandsinstruksen §2 tredje ledd hvor «Forsvaret skal ved anmodning fra politiet yte bistand så langt det er mulig, uten å gå utover akutte militære oppgaver som er viktigere enn det oppdrag anmodningen gjelder». Dette ble problematisert når instruksen skulle utarbeides⁴⁰. Videre er det relevant å trekke linjer til politiets handleplikt etter politiloven. Det foreligger derimot ikke en plikt i lovs form for at Forsvaret skal yte bistand. I forbindelse med bistandsinstruksen er det relevant å vise til "Operasjon sommer" i 2014 hvor Norge var utsatt for en konkret terrortrussel ble det innvilget betydelig bistand til politiet fra Forsvaret som aldri kom til anvendelse. Dette var en forløper til etablering av Bistandsinstruksen⁴¹ som blant annet medførte forenkling av prosedyrene.

Formuleringen «ved» i første ledd henviser til at bistanden må ha tilknytning til den konkrete situasjonen som er oppstått. Forsvaret kan med andre ord ikke bistå med polisiære oppdrag i Kristiansand, dersom det har oppstått en situasjon i Oslo og disse ikke er tilknyttet hverandre. Det kan derimot tenkes grensetilfeller der bistanden frigjør politiets ressurser og derfor kan flytte eget personell for å bidra i Oslo.

Bestemmelsens første ledd nr. 1 er et forsøk på å hjemle bistand der man står ovenfor terrorlignende handlinger, ved at man bruker formuleringen «anslag». Ordlyden av «anslag», og bestemmelsens formulering for øvrig tilsier en høy terskel og at det skal dreie seg om noe langt mer enn hverdagskriminalitet. Ordlyden avgrenser også fra ulike former for demonstrasjoner eller sivil u lydighet da dette kan neppe beskrives som «anslag». Dette vil

---

⁴⁰ (Forsvarsdepartementet PRE-2017-06-16-789)

⁴¹ (Forsvarsdepartementet, bistandsinstruksen 2017)

derimot bero på en konkret vurdering av situasjonen da større former for sivil uro kan tenkes å etterhvert falle inn under ordlyden av «anslag».

Anslaget må videre være «av særlig skadevoldende eller omfattende karakter». Her er det viktig å merke seg sontringen mellom terskelen for selve anslaget, og at det her må dreie seg om en form for anslag av særlig alvorlig karakter. Ordlyden tilsier derimot ikke at anslaget må ha materialisert seg i et faktisk anslag, men kan også inkludere at man anser trusselen så overhengende at bistand fra forsvarets bistand er nødvendig. Ordlyden gir ingen konkrete holdepunkter for hvor stort skadepotensialet må være. Her kan det oppstå tvilstilfeller der man er usikker på om anslaget er *stort nok*, men det vil også være sentralt hvilke ressurser Forsvaret kan stille med og hvor uttømt politiets egne ressurser er – og ikke minst hva den konkrete trusselen er.

Bistanden kan videre gis «ved forebygging og bekjempelse», noe som ytterligere styrker ordlydstolkningen i avsnittet over. Det er klart at Forsvaret da også kan bistå til forebyggende arbeid. Det gjøres heller ingen ytterligere sontring til formuleringen «bekjempelse» som antyder at Forsvaret, etter behov, kan gå langt i å utnytte sitt fulle arsenal av maktmidler, selvfølgelig i henhold til proporsjonalitetsprinsippet og at det skjer som et ledd av kontrollert bistand av politiet. I denne sammenheng henvises det til oppgavens pkt. 1.5, som også fremgår av forarbeidene, hvor ulike konkrete midler forsvaret tenkelig kan stille med oppruses, herunder f.eks. ID-kontroll eller inspeksjoner. At man ikke har definert dette ytterligere anses hensiktsmessig da man etterlater politiet i samråd med Forsvaret til å gjøre konkrete operative vurderinger tilpasset situasjonen.

I juridisk teori⁴² påpekes det at ordlyden av «bekjempelse av anslag» av ordlyden kan forstås som før og under anslaget, men også etter anslaget. Skodvin påpeker at særlig bistand etter anslaget er problematisk og dette er det gode grunner for å stille seg enig til. Når anslaget har opphørt bør man derfor være forsiktig med bistand fra politiet dersom det ikke er spesielle behov som gjør seg gjeldende, for eksempel ressursmangel hos politiet, sett i lys av Grunnlovens hovedregel om at bruk av forsvarsmakt mot innbyggerne ikke er lov.

---

⁴² (Skodvin 2017, pkt. 2.2.2)

Etter første ledd nr. 2 kan Forsvaret også bistå politiet til «ettersøking og pågripelse». Etter ordlyden trekker dette klare linjer til straffeprosesslovens kapittel 14, og må også forstås slik. Forarbeidene⁴³ viser til at ordlyden er en videreføring av bistandsinstruksen på samme punkt. Det er derimot tydelig av forarbeider og juridisk teori at dette er en oppgave som primært ligger til politiet, men at forsvaret kan bidra til sikringsarbeid i forbindelse med aksjoner. At det er inkludert i loven gir derimot forsvaret *en mulighet* til å bedrive ettersøking og pågripelse, og dette må anses som hensiktsmessig når bistanden allerede skjer under kommando av politiet. Å ikke inkludere et slikt hjemmelsgrunnlag ville i motsetning bydd på betydelige problemstillinger hvor Forsvaret i verste tilfelle måtte innhente nye politifullmakter for å for eksempel gå til pågripelse når det av tidshensyn kanskje ikke er mulig å fremskaffe i tide.

Bestemmelsen er for øvrig ikke ment til å være et selvstendig vilkår, men må sees i lys av at politiet har behov for bistand til fordi situasjonen krever det. Politiet kan altså ikke anvende Forsvaret til slike formål på generelt grunnlag uten at det foreligger en situasjon som krever bistand, for eksempel ressursmangel i egen etat. I første ledd nr. 2 ser man også formuleringen og kravet om at ettersøkelsen og pågripelsen må være av personer som «kan sette menneskers liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser i alvorlig fare». At det dreier seg om «menneskers liv og helse [...] alvorlig fare» oppstiller i likhet med nr. 1 at det må dreie seg om en særlig høy terskel for at anvendelsen skal være hensiktsmessig og proporsjonal til maktbruken. Terskelen er derimot ikke satt til at det må dreie seg om livstruende fare, noe som gjør at også mildere tilfeller er aktuelle. Hvor «alvorlig fare» det er snakk om er altså uklart men må bero på en konkret vurdering av hvor stort skadepotensialet er og hvor sannsynlig det er at det inntreffer. Dette er momenter kjent fra tradisjonell risikovurdering og må bero på den konkrete situasjonen. At man har inkludert både «menneskers [eller] vesentlige samfunnsinteresser» er viktig da man her også sikrer beskyttelse av viktig infrastruktur. Her kan man også trekke linjer til strl. §§17 og 18 om nødrett og nødverge som legger lignende formuleringer til grunn. Ordlyden av «menneskers helse» tilsier også at det må dreie seg om en krets utover én person. Bistanden kan altså ikke hjemles under påskudd av at man trenger å beskytte ett enkeltindivid. Dette vil være noe

---

⁴³ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 14)

politiet må løse med egne ressurser. Et praktisk eksempel⁴⁴ fra historien finner man etter et drap som fant sted ved Sjøvegan i 1998 der politiet hadde behov for å innhente opplysninger fra mulige vitner over et stort område ved bruk av spørreskjema. Dette kom på spissen under leteaksjonen etter en forsvunnet kvinne i Ålesund i 2013 hvor Generaladvokaten påpekte at det kunne virke å være kort vei fra letingen som HV tok del i, som da vil være uten et element av makt, og et konkret etterforskningsarbeid som i større grad krever en straffeprosessuell forankring. Selv om sakene her dreide seg om enkeltpersoner og derfor fort faller utenfor siktemidlene til §27a første ledd nr. 2 er dette sondringer man må være klar over.

Etter §27a første ledd nr. 3 kan også politiet be om bistand «ved [...] ulykker, naturkatastrofer og lignende for å verne menneskers liv og helse, eiendom og for å opprettholde ro og orden». Her er det flere momenter som kan fremstå som uklare av ordlyden, som ikke forarbeidene tar direkte stilling til. Ordlyden er forså vidt klar da typetilfellene som opprampses fremstår som *enkle* vilkår. Det kan derimot problematiseres om en naturhendelse, med påfølgende betydelig skadepotensiale som ikke har materialisert seg faller inn under ordlyden. Eksempelvis trekker Skodvin⁴⁵ frem at et ras i et populært turområde, med påfølgende potensielle skadevirkning dersom man ikke får avstengt området, ikke faller inn som verken «ulykker [eller] naturkatastrofer» men allikevel i særtilfeller kan være aktuelt. Man vil dermed fort komme over i at tilfellet vil falle inn under «eller lignende», noe Skodvin også konkluderer med. Ordlyden av «eller lignende» er problematisk da den kan tenkes å favne svært vidt og gi frie fullmakter til å be om bistand, men faller også naturlig for å ha et anvendelig rettsgrunnlag som kan anvendes på et bredt spekter tilfeller man ved utformingen av loven ikke kan, og bør være forsiktig med å definere for detaljert. Det vil for øvrig også være sentralt at man har et behov for «bistand», jfr. §27a, ved at politiet ikke har selvstendige ressurser tilgjengelig som faktisk gjør at det er et behov for støtte fra Forsvaret. Det skal også nevnes at den militære delen av redningstjenesten etter revidert instruksverk og lov pålagt konkrete oppgaver i forbindelse med bistand⁴⁶

---

⁴⁴ (Generaladvokaten: Tilsvar høring: Ny lov om Forsvaret 2013, pkt. 5.5)

⁴⁵ (Skodvin 2017, pkt. 2.2.4)

⁴⁶ (Justis- og beredskapsdepartementet: Organisasjonsplan for redningstjenesten 2015)

I sammenheng med bistand etter nr. 3 er det viktig å påpeke at det i svært mange tilfeller ikke vil dreie seg om bruk av «makt» slik Grunnloven §101 tredje ledd fokuserer på. At man har behov for bistand til tilfeller nevnt over, for å hjelpe med eksempelvis sanitet, transport til tvangsevakuering e.l., kan derimot fort utvikle seg med et behov for å anvende makt dersom situasjonen utvikler seg til sivil uro eller plyndring. En slik utvikling ser man eksempler i historien f.eks. etter flommen i Lillestrøm i 1995, hvor forsvaret bidro med patruljer som også endte med at forsvaret pågrep borgere⁴⁷. Man ser det også ved bidrag under evakuering av Aurland i 2014. Sondringen mellom bistand under naturkatastrofer m.m og behovet for å utøve makt er viktig å være klar over, da det ikke ligger noen begrensning i bistand dersom dette ikke involverer et element av «makt» ved forsvarets utøvelse av bistanden. Forarbeidene påpeker derimot at bistand etter nr. 3 «primært bør skje slik at mannskapene ikke får kontakt sivilbefolkningen». En slik uttalelse gjøres åpenbart for å tydeliggjøre hvem som har hovedansvaret for typetilfellene, politiet, men den er også svært problematisk da dette ofte ikke er praktisk gjennomførbart. Formuleringen er derimot noe begrenset ved at man har brukt «bør».

At bistand kan gis dersom «eller lignende» inntreffer etter nr. 3 utdypes i forarbeidene⁴⁸ ved at det er situasjoner som har stor påvirkning for samfunnet. Eksempelvis nevnes epidemier og fjerning av eksplosiver⁴⁹. Behov for innkvartering kan også være relevant, jfr. Alta-aksjonen. Her kan man også trekke linjer til tilfellet nevnt i oppgavens innledning om frykten for spredning av tuberkulose. Forarbeidene gjør det derimot klart at ordlyden ikke skal inkludere tilfeller av demonstrasjoner, sivil ulydighet eller opptøyer.

Etter §27a annet ledd følger det at Forsvaret ved bistand kan utøve makt innenfor de rammer som følger av politiloven §6. Politiloven §6 lyder som følger:

§ 6. Alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres

Tjenesteoppdragets mål skal søkes nådd gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel eller ved iverksettelse av regulerende eller forebyggende tiltak.

---

⁴⁷ (P. C. Frølich 2012, s. 17 med henvisninger),

⁴⁸ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 15),

⁴⁹ Dette er den vanligste bistand, for å rydde opp i krigsetterlatenskaper og blindgjengere. I snitt er dette opp mot 1 oppdrag i døgnet, jfr. (Skille, Higrav og Kristoffersen 2013)

Politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Politiet skal opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet, slik at den som er gjenstand for inngrep fra politiet, ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever.

Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig.

Det vil ikke gjøres en svært detaljert gjennomgang i §6⁵⁰ i denne oppgaven. Overordnet er det derimot sentralt at maktutøvelsen må være nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig. Det er verdt å merke seg at det i bestemmelsen pekes til både proporsjonalitetsprinsippet i annet ledd og fjerde ledd, at man setter bestemmelser for opptreden etter første og tredje ledd, og til slutt at selve maktanvendelsen fremgår av bestemmelsens fjerde ledd. Det er også verdt å nevne at anvendelse av makt etter §6 fjerde ledd etter politiretten krever at det foreligger en primærhjemmel som hjemler maktbruken. Man kan altså f.eks ikke gå til vilkårlig pågripelse, men det må finnes en primærhjemmel som et straffebrudd i bunn som primærhjemmel som åpner for anvendelse av sekundærhjemler, nemlig §6 fjerde ledd. Det må også legges til grunn at dette gjelder dersom Forsvaret utøver makt etter denne hjemmel.

At §27a tredje ledd trekker inn utøvelsen av makt fra Kystvakt og grenseoppsyn er kort behandlet i respektive punkter i oppgaven, men anses også som noe overflødig i §27a tredje ledd da disse ressursene allerede har egne rettsgrunnlag som danner grunnlag for deres maktutøvelse.

I fjerde ledd gir man et tydelig hjemmelsgrunnlag for de tilfeller som blant annet var problematisk under Alta-aksjonen. At man her får dette inn i lovs form gjør at man tydeligere får frem at støtte av «materieell, spesialkyndig operatørpersonell og annet» ikke krever at de

---

⁵⁰ For mer om dette se: (Auglend og Mæland, Politirett, 3. utgave 2004, s. 605 flg.) samt (Fredriksen 2015, s. 67 flg.)

Øvrige typetilfeller i nr. 1-3 ikke trenger være oppfylt. Igjen er det viktig å nevne at slik bistand i de fleste tilfeller ikke vil oppfattes som utøvelse av makt. Enkelte grensetilfeller kan dog tenkes, f. eks dersom forsvaret stiller med helikopter og politi for at skarpskyttere fra politiet skal kunne bruke dette som ildplattformen. Vil da helikopteret og piloten anses å bidra ved utøvelse av makt? Svaret er uklart og må avklares i videre arbeid med loven. Det er derimot verdt å merke seg at maktutøvelsen skjer gjennom skarpskytteren som eventuelt avfyrrer skudd, og at helikopteret med pilot i seg selv ikke utøver makt direkte på situasjonen. Her er grensedragningen på ingen måte klar, men det må legges til grunn at dersom et militært helikopter, tydelig synlig som militært, vil påvirke handlingsmønster for dem som ser helikopteret og derfor vil helikopteret utøve makt, i strid med grl. §101 tredje ledd. Eller for å trekke eksempelet langt, hvis Forsvaret stiller med en stridsvogn, personell til å kjøre den, men at en politimann trykker på avtrekkeren for å avfyre skudd fra stridsvognen, har man da bare bidratt med «materiell, spesialkyndig operatørpersonell og annet» eller har forsvaret da vært delaktig i maktutøvelsen? Det vil ikke forsøkes å gi et klart svar på dette i oppgaven, men det er klart at grensedragningen kan medføre tap av tid eller ikke får utnyttet ressursen dersom man må gjøre en slik vurdering når selve situasjonen skjer. Dette dreier seg åpenbart om problemstillinger som ikke må defineres for tydelig slik at de begrenser den operative siden for å løse situasjonen, men samtlige er det betydelige mangler som må avklares med dagens system.

Ved tolkningen av §27a må det legges til at denne må sees i samsvar med politiloven §20 om politimyndighet, legitimasjon og grader. Kun bestemmelsens femte og sjette ledd er relevant å gjengi her:

Militært personell som bistår politiet etter § 27a, kan tildeles begrenset politimyndighet. Det samme gjelder når Kystvakten bistår politiet i medhold av kystvaktloven § 17 første ledd. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om politimyndigheten.

Den som har politimyndighet, skal under utøvelse av myndigheten ha politilegitimasjon med seg. Begrensninger i politimyndigheten skal fremgå av legitimasjonen. Tjenestemannen plikter, så langt tjenesteforholdene på stedet tillater, å oppgi navn eller tjenestenummer og grad eller stilling når dette forlanges av den som

tjenestehandlingen direkte angår. Den som ikke er i politiuniform, skal på forlangende fremvise politilegitimasjon såfremt han ikke er kjent av den som forlanger det.

«Politimyndighet» har i dag ingen legaldefinisjon⁵¹. Det følger derimot naturlig av ordlyden, sammenholdt med forarbeider⁵² og juridisk teori⁵³ at politimyndighet er en betegnelse for *den samlede kompetanse/myndighet* til å gi påbud og foreta inngrep overfor publikum, om nødvendig med makt som er særegen for politiet. Det følger av pl. §4 at myndighet etter kapittel 2 kun kan utøves av den med «politimyndighet», som også er kapittelet pl. §6 befinner seg.

Her er det sentralt at militært personell som bistår politiet etter §27a, «kan» tildeles begrenset politimyndighet. At man bruker formuleringen «kan» tilsier av ordlyden at en slik politimyndighet ikke er nødvendig, såfremt de øvrige vilkår for bistand er oppnådd etter politiloven §27a. Den vil derimot åpenbart gjøre forsvarets mandat i den konkrete situasjonen tydelig slik at man ved utøvelse av makt ikke går utenfor det som er tilsiktet. Dette ser man ved at det dreier seg om «begrenset politimyndighet», således avledet myndighet til den konkrete situasjonen, i motsetning til den personlige politimyndighet man også opererer med i politisammenheng. I forarbeider⁵⁴ samt juridisk teori⁵⁵ er det problematiserer av det skal tildeles positiv politimyndighet for hver soldat når bistand er aktuelt. Tildeling av politimyndighet krever også opplæring av de som blir tildelt, som både er nødvendig men også ressurskrevende. Forarbeidene oppstiller et klart krav om at dette skal foreligge. Utvalget som utformet bistanstinstruksen⁵⁶, jfr. Bistanstinstruksen §8, legger det derimot klart frem at en slik politimyndighet er unødvendig og må «anses følge direkte av selve anmodningen». På den andre siden er det lagt til grunn at politimyndighet etter §27a annet ledd til grenseoppsyn ikke bare *kan*, men *skal* foreligge⁵⁷. Dette gjør formuleringen «kan» i det øvrige regelverket vanskelig å tolke, som igjen øker beslutningstid

---

⁵¹ Politilovkomiteen 1912, s.51, uttalte at en slik legaldefinisjon ville ha lite å si.

⁵² (Justis- og politidepartementet: Ot.Prp. Nr. 22 1994-1995, s. 38.)

⁵³ (Auglend og Mæland, Politirett, 3. utgave 2004, s. 463)

⁵⁴ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 21)

⁵⁵ (Skodvin, pkt. 2.4)

⁵⁶ (Roksundrapporten 2016, s. 87, jfr. s. 44.)

⁵⁷ (Auglend og Mæland, Politirett, 3. utgave, s. 478), jfr. (Justis- og beredsskapsdepartementet: Instruks om politimyndighet, russisk grense 2005)

og handleevne. Det er gode grunner til at man i tillegg til en bistandsanmodning må frembringe politimyndighet er en unødvendig og noe byråkratisk prosess som vil medføre tap av tid når fullmaktene må anses å foreligge ved selve anmodningen. Forarbeider til et rettsgrunnlag må få større vekt enn en arbeidsgruppes uttalelser til en instruks. En avklaring må derimot gjøres av lovavdelingen for å gjøre denne uklarheten tydelig. Argumenter om at tildeling av politimyndighet krever utvidet og fullstendig politiattest, jfr. Pl. §20 åttende ledd, må også avklares, men det er et viktig poeng at militært personell allerede har gjennomgått en betydelig prosess for å få sikkerhetsklarering. Sikkerhetsklarering og en egen vurdering av politiet basert på en utvidet og fullstendig politiattest er ikke det samme, men grunnlaget for begge vurderinger er basert på mange av de samme vilkår, herunder blant annet vandel og skikkethet. Dette fremgår eksplisitt etter §20 åttende ledd, at sikkerhetsklarering kan tre i stedet, dersom «situasjonen [...] ikke tillater vandelsvurdering» og til slutt at kravet om sikkerhetsklarering også fullstendig kan fravikes. Akutte tilfeller som hjemler bistand etter §27a må åpenbart falle inn under slike tilfeller, men man kan ikke se bort ifra at denne sondringen i et slikt tilfelle kan bremse beslutningsviljen ved bistand.

I lys av politiloven §20 sjette ledd foreligger det også en legitimasjonsplikt:

Den som har politimyndighet, skal under utøvelse av myndigheten ha politilegitimasjon med seg. Begrensninger i politimyndigheten skal fremgå av legitimasjonen. Tjenestemannen plikter, så langt tjenesteforholdene på stedet tillater, å oppgi navn eller tjenestenummer og grad eller stilling når dette forlanges av den som tjenestehandlingen direkte angår. Den som ikke er i politiuniform, skal på forlangende fremvise politilegitimasjon såfremt han ikke er kjent av den som forlanger det.

I bistandsinstruksen §8 første ledd har man forsøkt å avklare dette med følgende formulering:

§ 8 Politimyndighet og legitimasjon

Personell fra Forsvaret legitimert med militær uniform og militær ID skal anses å inneha den nødvendige politimyndighet for gjennomføring av oppdraget, i tråd med bistandsanmodningen.

Politiets våpeninstruks gjelder så langt den passer for militært personell som løser oppdrag i tråd med denne instruks.

Sondringen mellom Pl. §20 sjette ledd og de tydeligere kravene som der oppstilles i lov, opp mot bistandsinstruksen er ikke åpenbare – faktisk direkte motstridende - og dette er noe som for fremtiden må løses av lovavdelingen dersom man ønsker at soldater skal gis politimyndighet. Det bemerkes at loven oppstiller et «kan»-vilkår, men problemstillingen er sentral for å sikre at militært personell har de nødvendige fullmakter og at disse er etterprøvbare for offentligheten.

At det gis en politimyndighet, om det skjer eksplisitt eller implisitt, vil også medføre taushetsplikt, jfr. Rundskriv G107/2000 pkt. 5. Denne taushetsplikten fremgår ikke direkte av politiloven og bør i fremtiden fremheves i loven spesielt når politimyndigheten i ekstreme tilfeller loven sikter til etter følgende gjennomgang ikke nødvendigvis nødvendigvis gis eksplisitt, men kan tenkes foreligge bare det gjennomføres en bistandsanmodning.

2.5.1 Noen ytterligere problemstillinger ved Politiloven §27a

Det oppstilles et krav i både ordlyden «ved», samt uttalelser i forarbeidene, at Forsvarets bistand skal være direkte tilknyttet den konkrete situasjonen de er bedt om bistand til. Forsvaret kan altså ikke utføre polisiære oppdrag adskilt fra dette. La oss konstruere et tenkt tilfelle hvor Forsvaret eksempelvis blir bedt om å yte bistand ved å objektsikre et vitalt bygg eller område i forbindelse med terror, kanskje til og med bare bistå i forbindelse med en ulykke, jfr. §27a første ledd nr. 3. I nærheten av Forsvarets posisjon, la oss tenke oss parkeringsplassen over gaten, ser man eksempelvis en person forsøke å bryte seg inn i en bil, eller bare at en person er åpenbart beruset og forsøker å kjøre av gårde i en bil. Situasjonen med personen som forsøker å kjøre bil i beruset tilstand, eller stjele bilen, er åpenbart adskilt situasjonen Forsvaret er bedt om å bistå med. Har da militært personell nødvendig myndighet til å gripe inn?

Svaret etter reglene om nødverge og rett etter straffeloven åpenbart innenfor den myndighet enhver borger har, og herunder må man også anta at militært personell også vil ha en slik mulighet på disse konkrete eksemplene. Men når slike hjemmelsgrunnlag settes

opp mot den klare ordlyden i politiloven §27a, om at bistanden og hjemlet maktutøvelse kun skal brukes på bistand til den konkrete situasjonen de er bedt til å yte bistand i, fører dette til et ikke ubetydelig spenningsforhold. Eksemplene over er forholdsvis enkle, men i en reell situasjon er det ikke urimelig å tro at situasjonsbildet vil være betydelig vanskeligere som kan gjøre avgjørelsesgrunnlaget vanskeligere. Forsvaret kan åpenbart ikke agere på kriminelle handlinger som tydelig er adskilt deres operasjonsområde, la oss f.eks. tenke oss at en bank på andre siden av byen blir ranet, uten at det foreligger en ytterligere bistandsanmodning fra politiet. Men med grensedragningen her kan det fort bli utfordrende å gjøre et skille, som stiller høye krav til ledelsen av bistanden. Også her er det gode argumenter for at forsvarspersonell har direkte kontakt med personell når de blir utplassert, f.eks. at man blir utplassert med politipatruljer på samme området, for å sikre at man har direkte kontakt og situasjonsforståelse. Dette er noe man bør forsøke å avklare i lovverket. Effekten av militært utplassert personell som ikke evner, av juridiske begrensninger, å agere på kriminell aktivitet i sin direkte nærhet vil åpenbart medføre negative konsekvenser for befolkningens oppfattelse av deres funksjon og må bli tatt på alvor.

Videre gir politiloven §27a som nevnt ingen absolutte og tydelige forutsetninger for bistanden. Dette er klokt, da man gir politiet gode muligheter for å gjøre selvstendige vurderinger. Det er derimot igjen et betydelig spenningsfelt i en slik form for lovgiving da utgangspunktet er at militær makt ikke skal anvendes mot innbyggerne. Dette fordrer at man i årene fremover må gjøre betydelige vurderinger mellom forsvar og politi slik at begge parter sitter med en tydelig situasjonsforståelse og planverk dersom man hurtig må ta avgjørelser. Å a) ta avgjørelser som strider mot grunnloven §101 tredje ledds utgangspunkt vil her være like farlig som å b) la en konservativisme råde ved at man ikke ber om bistand når det er behov.

§27a tilsier kun at «politiet» kan be om bistand, men den sier ikke noe ytterligere om hvem i politiet som kan be om bistanden, og heller ikke hvem i Forsvaret som kan innvilge bistand. I bistandsinstruksen er dette forsøkt å avklare gjennom §4 ved at anmodningen kan fremmes av «politisjef, Politidirektoratet eller Politiets sikkerhetstjeneste til Forsvarets operative hovedkvarter». Det fremgår også i instruksens samme bestemmelse at anmodningen kan fremmes, behandles og bekreftes muntlig noe som betydelig forkorter saksgangen. Dette

avklarer prosessen, men denne kunne også med fordel gått frem av pl. §27a, for å gjøre prosessen åpnere for offentligheten.

Hvem som står ansvarlig for kostnadsdekning er, som jeg vil vise til i pkt. 2.9.1, ikke regulert i politiloven og dette medfører også et noe unødvendig hensyn å ta på avgjørelsestidspunktet. Økonomi er åpenbart viktig, men det vil være svært uheldig om slike hensyn medfører at man konkluderer med at «dette må vi bare klare å fikse selv» i frykt for regningen. Dette forutsetter justisdepartementet⁵⁸ at må gjøres i bistandsinstruksen, noe man også har forsøkt, jfr. Bistandsinstruksen §10.

Bistand fra Forsvaret vil åpenbart gjøre det nødvendig med et større samarbeid mellom politi og forsvar for å sikre at opplæring og bistand er betryggende. Dette fremstår noe unødvendig å sette i lovs form, men er absolutt hensyn som må tas for å gjøre bistanden anvendelig i fremtiden. Her har ulike kommisjoners utredninger i etterkant gjort at samarbeidet er betydelig sterkere er før⁵⁹, ved at man har tatt livet av den konservativismen man har hatt både i politivesenet og forsvaret etter historiske hendelser og forståelse av jus⁶⁰. Regulering av våpenbruk vil også her være sentralt.

Ledelsen av operasjoner må åpenbart ligge til Politiet, da det dreier seg om bistand. Det er derimot ikke usannsynlig at det vil oppstå et betydelig spenningsforhold ved oppdragsløsning mellom politi og forsvar. Bistandsinstruksen §6 har forsøkt å avklare dette ytterligere, men ved oppdragsløsning er det mange forhold som spiller inn. Et tenkt eksempel er der politiet mener at man på et objekt bare skal stille med en begrenset kapasitet, når Forsvaret selv mener de ikke forsvarlig kan gjennomføre dette uten større kapasiteter tilgjengelig. I samme bestemmelse gis Forsvaret ledelsesansvaret ved maritim kontraterror som ikke er utenkelig ved tilfeller av terror mot oljeinstallasjoner i våre havområder. Her må det antas at man har lagt betydelig hensyn på politiets manglende ressurser til å løse slike oppdrag for å avgrense dette ansvaret tidligst mulig.

---

⁵⁸ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 12)

⁵⁹ (Bauge og Solhaug 2016)

⁶⁰ (Roksundrapporten 2016, s.7): «Avbyråkratisering, forenkling og smarte grep vil kunne utløse et betydelig samlet operativt potensiale.»

Under arbeidet med oppgaven er det også kommet frem⁶¹ at det gjennom ulike planverk, herunder SBS⁶² men spesielt MOA⁶³, SBS⁶⁴ og BFF⁶⁵, innad i beredskapssetater er gitt en rekke fullmakter til Justisdepartementet og utvalgte sjefer for iverksettelse av beredskapssystemer, men da i begrenset omfang. Mye av planverket er derimot sikkerhetsgradert, av åpenbare operative hensyn, som gjør at arbeidet ikke har tillatt å gå dypere inn i hva disse fullmaktene består i. Fullmaktene har åpenbart til hensikt å øke beredskap, som i må roses. Det er derimot problematisk at fullmaktene ikke er åpne kilder og derfor kan etterprøves av offentligheten.

I Forsvaret arbeider man for øvrig med begrepet RoE⁶⁶, og man har lignende termer innad i politiet. Hensikten er å gi en oversikt over handlingsnorm og oppførsel ovenfor ulike former for trusler og situasjoner. Til tross for at pl. §27a, jfr. Pl. §6, går langt i å danne rammer for dette vil det være nødvendig å produsere dette for å ytterlig avklare forsvarets rolle i bistanden til den konkrete enkeltsak. Dette kan trolig ikke løftes til lovs høyde, men må være en del av politiet og forsvarets planverk.

2.6. Lov om politimyndighet i Forsvaret av 1988.

Militær politimyndighet etter denne loven er også et rettsgrunnlag som kan danne unntak fra grl. §101 tredje ledd. Loven har som formål å gi militært personell politimyndighet over alle som er på «militært område» men gir også den samme tillatelsen «i nærheten av [militært område]», jfr. §1. Ordlyden av «militært område» henspiller naturlig på områder som militære baser, men også eksempelvis båter eller øvingsområder som anvendes, jfr. §1 første ledd siste setning. At man i tillegg åpner for maktbruk «i nærheten av det» gir derimot vide fullmakter for at militæret også kan agere på områder utenfor det som er militær grunn. Det må trekkes en naturlig parallell til at man griper inn mot handlinger som forstyrrer den militære aktiviteten, eller «alminnelig ro og orden», jfr. §3. Men formuleringen «i nærheten av» peker i retning til at denne kan strekkes svært langt. I

---

⁶¹ Dette dreier seg om samtaler med personell i de respektive avdelingene

⁶² Sivilt beredskapssystem

⁶³ «Motså-øvraskende-angrep»-planverket

⁶⁴ Sivil Beredskapssystem

⁶⁵ Beredskapssystem for Forsvaret

⁶⁶ Forkortelse av «Rules of Engagement,». Instruks for maktanvendelse.

rettspraksis⁶⁷ strekkes ordlyden til å være innenfor ved å reagere på hendelser på «en kafeteria 10 minutters gange fra militærleir». I juridisk teori⁶⁸ påpekes det derimot at Høyesterett trolig vil vise tilbakeholdenhet ved å gi militærpoliti myndighet over sivile situasjoner⁶⁹. Det er derimot en kjent sak, spesielt i områdene rundt Bardufoss, at militært politi flere ganger har utøvd politimyndighet under påskudd av at det er «i nærheten» av militært område⁷⁰.

Det er også her eksempelet under pkt. 2.5.1 om straffbare handlinger som f. eks fyllekjøring står i spenningsforhold til bistandslovgivningen. Etter §3 gir den militære politimyndigheten også vide fullmakter slik at de kan «opprettholde den alminnelige ro og orden, anholde og innbringe personer etter politiloven §8⁷¹. Loven har åpenbart til hensikt å regulere forhold for militært personell, men det er klart av valgte formuleringer at denne ikke setter noen begrensninger for å utføre handlingene ovenfor sivile borgere for øvrig.

Det er viktig å merke seg at den militære politimyndigheten ligger til «[o]ffiserer, befal, militærpoliti og militære vakter», slik at den er løftet fra å gjelde den jevne menige soldat, men i et tilfelle der man blir utplassert som patrulje på et objekt faller man fort naturlig inn under ordlyden av å være «militære vakter». Da vil hjemmelsgrunnlaget fort få full virkning.

2.7 Beredskapslovgivning.

Beredskapsloven vil kun gjengis kort her i sin helhet og viser grensetilfellet hvor man åpenbart er over i en krigssituasjon og derfor er utenfor det forbudet Grunnloven §101 tredje ledd oppstiller. I beredskapsloven er §3 sentral:

§ 3. Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare og det på grunn av disse forhold er fare ved opphold, kan Kongen gi bestemmelser av lovgivningsmessig innhold for å trygge rikets sikkerhet, den offentlige orden, folkehelsen og landets forsyninger, for å fremme og trygge militære tiltak og tiltak til vern om

---

⁶⁷ Rt. 1965 s.306

⁶⁸ (Frostad 2008, s. 283)

⁶⁹ Det henvises i denne sammenheng til en dom avsagt i Senja tingrett 27. februar 2008, på s.7 hvor man fant at militærpoliti hadde opptrådt utenfor det som var «i nærheten av [militært område]».

⁷⁰ Den mest kjente saken er trolig Heggelia natt til 1. Mai hvor militært politi måtte rykke ut da det brøt ut masseslagsmål blant 300 ungdommer. Politiet hadde ikke ressurser tilgjengelig, og la seg i etterkant flate for sin håndtering av situasjonen.

⁷¹ For mer se (Blomdal, Pågrepelse, ransaking, beslag og andre tvangsforføyninger i Forsvaret).

sivilbefolkning og eiendom og for å utnytte landets hjelpemidler til fremme av disse formål. Herunder kan gis bestemmelser om utskrivning av arbeidskraft til militære og sivile formål. Om nødvendig kan det i bestemmelsene gjøres avvik fra gjeldende lov.

Bestemmelser gitt av Kongen med hjemmel i denne paragraf skal snarest mulig meddeles Stortinget. Er Stortinget ikke samlet når bestemmelsene gis, skal det øyeblikkelig sammenkalles. Bestemmelsene kan oppheves av Kongen eller Stortinget.

Såfremt bestemmelsene ikke er opphevet innen 30 dager etter at de er meddelt Stortinget, skal de snarest mulig legges fram som lovforslag.

2.8 Folkeretten

Folkeretten danner et bakteppe maktanvendelse. De grunnleggende menneskerettighetene etter EMK er inkorporert med Grunnlovs høyde, jfr. Grl. 92, og grunnlovens bestemmelser vil her gjennomgå sammen med sentrale bestemmelser i EMK.

Etter Grl. §93 har «ethvert menneske rett til liv». Dette oppstiller en høy terskel til maktanvendelse og at man som utgangspunkt ikke kan ta fra noen liv. Bestemmelsen favner også om «ethvert» menneske, som betyr at man ikke kan gjøre forskjell på anvendelsen av regelen på mennesker, det være seg om de er uskyldig borger, terrorist eller en fiendtlig soldat. Sistnevnte gjelder åpenbart med forbehold der man står ovenfor en situasjon som hjemler nødverge. Respekten for privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon, jfr. Grl. §102 danner også viktige rammer for maktanvendelsen.

Videre følger det etter EMK art. 2 at berøvelse av liv ikke skal anses å være i strid med artikkelen dersom det skjer som følge av en bruk av makt som «ikke går lenger enn absolutt nødvendig:»⁷². Deretter oppstilles 3 vilkår, herunder at maktanvendelsen er for å forsvare en person mot ulovlig vold, for å foreta en lovlig pågrep eller å hindre en person som holdes i lovlig forvaring å flykte og avslutningsvis at det skjer for å slå ned på opptøyer eller opprør på lovlig måte. Det er viktig å merke seg den tydelige referansen bestemmelsen gjør til at det må foreligge en proporsjonalitet ved maktanvendelsen, fremfor at en alminnelig regel om berøvelse av liv er ulovlig uavhengig av omstendigheter. Proporsjonalitetsprinsippet som her

---

⁷² Dette standpunkt legger også Menneskerettighetsutvalget til grunn.

utledes ser vi igjen i en rekke bestemmelser på strafferettens område⁷³, men den kan også sees i pl. §27a ved at det oppstilles en høy terskel («særlig skadevoldende» eksempelvis) for anvendelsen av Forsvarsmakt. Man ser den også spesielt igjen i våpeninstruksen for politiet gjengitt i pkt 2.9.3, jfr. Maktpyramiden. I pl. §27a forarbeider⁷⁴ tar man spesielt tak i dette ved å påpeke at militære styrker primært er utrustet og trent for militære operasjoner, og at dette må få konsekvenser for vurderingen av når og på hvilken måte forsvaret skal benyttes i politiaksjoner. Bruk av makt må altså ikke gå lenger enn det som er absolutt nødvendig.

Proporsjonalitetsprinsippet innen militære væpnede aksjoner, jfr. Genèvekonvensjonen 1. tilleggsprotokoll art. 51.5.b, er derimot mindre strengt hvor et militært angrep mot et annet militært mål vil være forbud dersom «skadene på sivilpersoner vil være for store i relasjon til den konkrete og direkte militære fordel som kan forventes oppnådd ved angrepet». For bruk av forsvarsmakt i tilfeller hjemlet etter politiloven §27a vil bestemmelsen åpenbart ikke være relevant, men grensedragningen er viktig da man etter konvensjonen og bruk av militær makt kan åpne for betydelige skader på sivilpersoner dersom den militære fordelen anses stor nok. Libya-rapporten tar for seg mange interessante problemstillinger på dette punkt, eksempelvis stater «responsibility to protect», uten at de vil behandles spesifikt her.

Ytrings og forsamlingsfriheten etter EMK artikkel 10 og 11 er også sentrale, og disse er spesielt relevant etter oppgavens problemstilling i lys av Grl. §101 annet ledd. Dette har man også tatt betydelig høyde for å det øvrige rettsgrunnlaget og forarbeider, slik at Forsvarsmakt, og for den del også politiets egen makt, begrenses til å ikke hindre slike friheter.

EMDs rettspraksis følger også lovens proporsjonalitetskrav ved at midlene må stå i forhold til målet, men har ilagt en ikke ubetydelig skjønnsmargin i det offentliges favør.

Rimelighetskriteriets innhold blir således ansett å være snevrere en selve normeringen etter den internasjonale reguleringen⁷⁵.

---

⁷³ Eksempelvis Pl. §6, 2. ledd, 2 setning, Strl. §18.

⁷⁴ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 9-10)

⁷⁵ (Auglend og Mæland, Politirett, 3. utgave 2004, s. 642) jfr. (Kjølbros 2010, s. 190-199.)

Et siste rettsgrunnlag fra EMK som er verdt å merke seg er EMK art. 15 som hjemler at stater under krig eller annen offentlig nødstilstand som truer nasjonens liv kan treffe tiltak som fraviker statens plikter etter konvensjonen. Denne bestemmelsen medfølger derimot svært konkrete vilkår som må oppfylles for at slike unntak skal være rettmessig. Den kan derimot, i de ytterste tilfeller, være en svært relevant bestemmelse.

2.9 Øvrige aktuelle rettsgrunnlag

2.9.1 Lov om ansvar for handlinger som påtales ved riksrett (Ansvarlighetsloven).

Det følger av ansvarlighetsloven §11 at «medlem av Statsrådet på annen måte enn nevnt i denne lovs øvrige bestemmelser ved handling eller undlatelse bevirker noget som er stridende mot Grunnloven eller rikets lover, straffes med bøter eller med fengsel inntil 10 år».

Følgende bestemmelse er relevant da den pålegger medlemmer av Statsrådet å handle plikttrø til Grunnloven. Det er åpenbart at situasjonene som i oppgaven skisseres ofte vil kreve at gode valg tas hurtig, og at Grunnlovsstridige handlinger både vil medføre et straffeansvar og ikke minst en betydelig skrape for sin egen karriere dersom noe slikt skulle skje. Bestemmelsen fremhever også at «undlatelse» vil kunne være straffbart. Om det tas en avgjørelse eller ikke vil altså være like straffbart hvis dette er rettsstridig, men man må anta at det ofte kan være tryggere å sitte stille i båten hvis situasjon og rettsgrunnlag er uklart. Den manglende viljen til å mobilisere norske styrker før angrepet 9. april 1940 er ikke direkte relevant for denne bestemmelsen, men viser hvordan det blir aktuelt. En avgjørelse, eller mangel på en, kan i etterkant medføre betydelige konsekvenser, noe 22. Juli kommisjonen også viser. Det kan være svært uheldig om slike hensyn påvirker avgjørelsesgrunnlaget når bistand blir vurdert.

2.9.2 Kystvaktloven

Kystvakten er å anse som en del av Sjøforsvaret, og derfor en del av Norges militærmakt⁷⁶. Kystvakten har etter Kystvaksloven (kl.) §3 sitt stedlige virkeområde blant annet i «indre farvann» som for alle henseender må anses å være innenfor Norges grenser, og gjør i tråd med nærmere retningslinjer i lovens kapittel 3 oppgaver som kontroll og bistandsoppgaver, for eksempel fiskerioppsyn. Dette må i utgangspunktet kunne anses som en alminnelig polisierende oppgave politiet skulle håndtere, men er i tråd med Grl. §101 tredje ledd et hjemlet unntak fra hovedregelen. Å gi Kystvakten den rollen de har i dag har vært gjenstand for en betydelig politisk prosess⁷⁷. Kystvakten kan for øvrig, i tillegg til sine kontrolloppgaver yte «bistand» til Politiet, jfr. Kl. §17.

Som en ironisk sidenote ved Kystvaktens rolle er det derimot et godt poeng at Kystvakten i dag opererer i det daglige uten at politiet driver direkte oppsyn med deres drift. Da ordlyden i §17 tilsier at kystvakten skal utøve «bistand», jfr. Ordlydstolkning av samme formulering under pl. §27a, er det mye som peker i retning av at dagens funksjon har gått ut over bare en bistandsrolle. Det gjennomføres selvfølgelig en jevnlig kontroll, og videre at relevante saker videresendes til politiet for eventuell straffeforfølgelse. Men det finnes mange gode argumenter, så sterkt forbudet mot bruk av militærmakt mot innbyggerne står, at Kystvakten for eksempel burde hadde direkte oppsyn ved politiet var tilstede på de ulike fartøy for å kontrollere utførelsen av oppdraget. Dette ville trolig skapt et noe kunstig forhold ved hvem som egentlig sitter med myndigheten ved maktutøvelsen og kan forårsake problemer. Dette kunne på den andre siden vært relevant for å sikre at Kystvakten ikke går utover den maktutøvelsen og midler politiet i det daglige gjør. Til tross for at faktum i dommen inntatt i Rt. 1996 s. 654⁷⁸ ikke er direkte relevant for Kystvaktens rolle i indre farvann, jfr. Grl. §101, viser den derimot hvilke situasjoner Kystvakten i ytterste tilfelle kan stå ovenfor ved sitt virke. Dette styrker argumentet om at deres virke kunne fått ytterligere støtte når de utøver myndighet ved at politiet overser operasjoner de gjennomfører.

---

⁷⁶ Kl. §5, første setning.

⁷⁷ Jf. (Auglend og Mæland, Politirett, 3. utgave, s. 222, note 464)

⁷⁸ Saken gjaldt oppsyn av en tråler fra Belize som drev fiske innenfor vernesonen ved Svalbard. Trålen ble forsøkt kuttet, og hvorpå det deretter ble avfyrt skudd mot kystvaktens fartøy fra trålen. Høyesterett kom til at å kutte trålen var et urettmessig inngrep, men at påfølgende stans og inspeksjon av tråleren var rettmessig. Hensikten med dommen i denne sammenheng er derimot å vise at man kan stå ovenfor særdeles spesielle og farlige situasjon, også til sjøs.

Man kommer ikke utenom å påpeke at Kystvakten har fått en betydelig polisier rolle. Eksempler på dette ser man når Kystvaktens oppgaver ikke bare sentreres på oppsynsarbeid ved eksempelvis fiske. Et konkret eksempel er festivalen Tysnesfest hvor Kystvakten har bidratt med blant annet promilletest av båtførere i områder helt inn til kaiområder⁷⁹. Intensjonen er åpenbar god, men med fokus på fordeling av polisier ansvar bør dette forbeholdes politiet. Når Kystvakten brukes til slike formål er det mye som igjen underbygger at kystvakten ikke lenger bare bistår, men faktisk gjør selvstendige oppgaver. Uavhengig av om politiet har bedt om bistand til å utføre promillekontroller er det en stor forskjell på å be om bistand og å regelrett prioritere vekk oppgaven. Forarbeidene til pl. §27a er derimot svært tydelig på at dagens funksjon av Kystvakten er «veletablert»⁸⁰, og man må også forstå at man med denne formuleringen er fornøyd med ordningen. Personell i Kystvakten gjennomgår derimot meget god juridisk opplæring og samarbeider utstrakt med politiet. Det er derimot et betydelig spenningsfelt mellom lovens ordlyd og hvordan kystvakten anvendes.

2.9.3 Våpeninstruks for politiet.

Politiets våpeninstruks gjelder for bevæpning av politiet, men kan være verdt å merke seg som et relevant analogisk rettsgrunnlag for Forsvarets bistand. Det følger av instruksens §3-2 (1) at bevæpning enten kan skje dersom tjenestepersonene står ovenfor en situasjon som er «særlig farlig» for dem eller andre, og videre at det kan skje etter en «trusselvurdering basert på tilgjengelig informasjon» og at dette er nødvendig for kunne gi personer, objekter eller virksomheter tilstrekkelig beskyttelse. Ordlyden av «særlig farlig» tilsier at man står ovenfor en spesiell situasjon, hvor det må innfortolkes at involverer et skadepotensiale som skal gi grunnlag for bevæpning. At man videre nevner at bevæpning kan finne sted basert på en «trusselvurdering basert på tilgjengelig informasjon» viser at bevæpning også kan finne sted etter en mer konkret og langvarig risikoanalyse hvor bevæpning anses hensiktsmessig. I

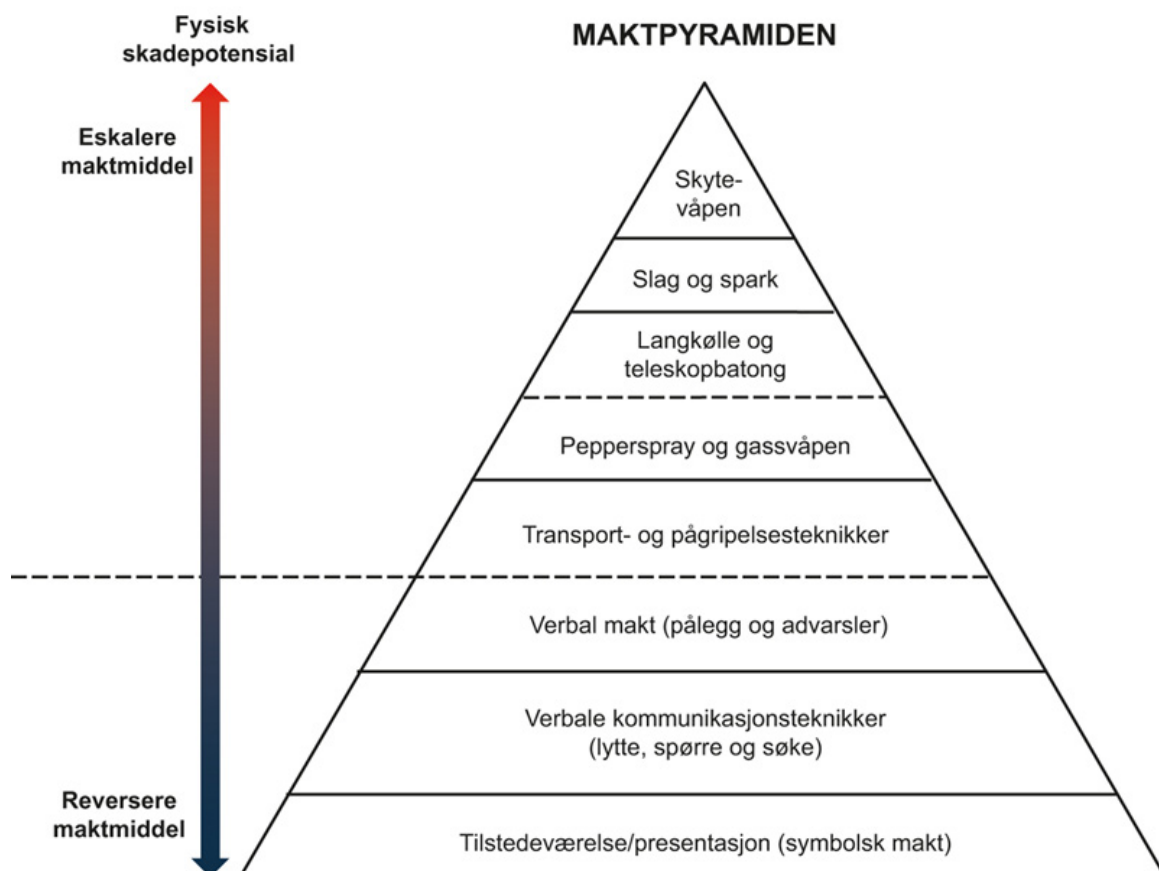
---

⁷⁹ (Huso 2013)

⁸⁰ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 20)

hovedsak dreier dette seg om vurderinger av situasjoner der man står ovenfor en mer umiddelbar trussel og må bevæpne seg, og videre der man har tatt en konkret vurdering hvor trusselbildet tilsier at man allerede før det har oppstått en konkret situasjon man må agere på med våpenbruk, og trolig også for avskrekkelsens del, er hensiktsmessig å bevæpne seg.

Terskelen for bevæpning er satt svært høyt, til tross for å være utsatt for et tydelig politisk press de senere år etter et utviklet trusselbilde i samfunnet. Den høye terskelen vises eksplisitt i §4-3 hvor bruk av skytevåpen kun er hjemlet når det er «absolutt nødvendig og hvor lempeligere midler har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem». Her henviser man tydelig til en eskaleringsstige lik den Forsvaret også opererer med, som kan vises med følgende visuelle fremstilling. Politiet må også hjemle bruk av våpen i sin anmodning til Politiet. Fremstillingen kalles maktpyramiden, og viser eskaleringsstigen ved bruk av makt fra Politiet⁸¹, og har en tydelig forankring i proporsjonalitetsprinsippet.

⁸¹ For mer se (Andresen 2014:1, s. 20). Dette er også kilde for maktpyramiden i visuelt fremstilt.

3. Dagens lovverk i en historisk kontekst

I Norge har vi hatt flere hendelser der Forsvaret er anvendt innenfor Norges grenser. Det vil nå gjøres en kort redegjørelse for disse slik at man kan se konturene av hvordan gjeldende regelverk blir utøvd, men også det historiske bakteppet for det juridiske rammeverket. Sentralt for fremstillingen står «Bondeoppløpene», Menstadslaget, Alta-aksjonen som fører frem til terroren 22. Juli 2011.

I dag, som et direkte resultat av samfunnsutviklingen hvor terrorisme har fått en større aktualitet og rettsgrunnlag⁸², er behovet for å hjemle bistand fra Forsvaret betydelig klarere enn før. I en historisk kontekst skal det derimot nevnes at slik bistand allerede i 1912 ble foreslått lovregulert etter innstilling av Politilovkomiteen. Forslaget falt derimot, og muligheten for bistand ble ikke fulgt opp før i 1990 etter politilovutredningen⁸³. Forslaget ble møtt med betydelig motstand fra Forsvarsdepartementet⁸⁴ som var medvirkende til at Justisdepartementet ikke gikk videre med forslaget.

Det kan være interessant å merke seg de sentrale reglene i Grunnloven, herunder §25 samt §101 tredje ledd. I utgangspunktet var det ved utarbeidelsen av Grunnloven planlagt at Forsvarets maktbegrensning nedfelt i Grl. §101 tredje ledd skulle inngå i §27 i den opprinnelige 17. Mai Grunnloven. Her ble det derimot begått en feil i trykkeprosessen, som gjorde at formuleringen i §27 ikke var fullstendig, og gjorde at den måtte tilføyes i Grunnlovens avsluttende paragrafer⁸⁵. Denne feiltrykken skulle derimot ikke ha en reell betydning selv om det trolig kan problematiseres at det som var ment å være en sentral bestemmelse tidlig i Grunnloven nå er skjøvet til tredje ledd i en bestemmelse mot slutten av Grunnloven⁸⁶.

Historisk sett kan det også være verdt seg å nevne at bestemmelsen kommer i tråd med tilblivelsestidspunktets fokus på maktfordelingsprinsippet. Norge hadde da i lang tid vært

---

⁸² (FN-Konvensjonen: Internasjonal konvensjon om bekjempelse av finansiering av terrorisme 2002, Artikkel 2)

⁸³ (Auglend og Mæland, Politirett, 3. utgave 2004, s. 312, jfr. note 690)

⁸⁴ (Justis- og politidepartementet: Ot.Prp. Nr. 22 1994-1995, s. 35)

⁸⁵ (Konstitusjonskomiteen, Indst. S. XXXXII 1902-1903, s. 7-8)

⁸⁶ Det foreligger lovforslag om flytting av bestemmelsen, jfr. (Frølich og Tetzschner 2015-2016).

under Danmark og derav styrt av en eneveldig monark med fri råderett over landets militære makter. Ved å sette begrensninger på kongens, som nå i praksis er regjeringens, mulighet til å råde over forsvarsmakten. Det antas at bestemmelsen er hentet med inspirasjon fra den engelske «Riot Act» av 1714⁸⁷.

Før terroren 22. Juli var lenge spørsmålet *om* man i det hele tatt kunne anvende forsvaret innenfor Norges grenser og på interne situasjoner, mens det i dag er et større spørsmål og fokus på de tilfellene man kan benytte forsvarsmakt – til tross for at det ikke foreligger en klar ytre trussel. Man finner spor av at Forsvaret før 1814 ble brukt til politisære oppdrag, men også rene forvaltningsoppgaver som skatteinnkreving⁸⁸. Etter 1814 ble denne bruken mindre, til tross for at unntaket for «oprør» i daværende grl. §99 annet ledd ble anvendt flere ganger. Her kan man blant annet se til Slaget om Christiania torg i 1829 samt arbeidsopprørene i Siltjelma 1907 og Oslo 1918. «Bondeoppløpene» i 1818 er også en sentral hendelse der forsvarsmakt ble anvendt, da en marsj på vei til Kristiania ble stanset av 160 mann og to kanoner. Kanonene ble ikke avfyrt. Slaget om Christiania Torg, eller «torvslaget» i 1829, endte også med bruk av forsvarets styrker. Her ble opprørsparagrafen opplest tre ganger, flere ble skadet – deriblant Henrik Wergeland som selv som fikk revnet tøy og etterpå hevdet seg «skjendet» av kongens menn til stor latter på rådhuset. Skudd ble derimot heller ikke avfyrt her⁸⁹.

Av hendelser hvor bestemmelsen har kommet til vurdering i nyere tid er Menstadslaget i 1931 og Alta-aksjonen i 1979 nok det som historiske sett er ansett som en av de mest sentrale hendelsene i norsk historie hvor Grl. §101 tredje ledd⁹⁰ ble satt på prøve. Bakgrunnen for Menstadslaget var en del av en større arbeidskonflikt som resulterte i 60 000 ansatte ute i streik og 7,5 millioner arbeidsdager som gikk tapt⁹¹. 8. Juni 1931 marsjerte 2000 arbeidere, hvorav de fleste organisert gjennom LO, til Hydros utskipingshavn på Menstad der de barket sammen med 100 utplasserte statspolitifolk. Trefningen resulterte i 3 skadde politifolk, som deretter gjorde at daværende justisminister Vidkun Quisling satt inn et

---

⁸⁷ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 8.)

⁸⁸ (Aschehoug, s. 514-515)

⁸⁹ (Storsveen 2014)

⁹⁰ Daværende grl. §99 annet ledd

⁹¹ (Kjelstadlie 2015)

gardekompani på 145 mann, samt 4 marinefartøyer. De militære styrkene ble derimot aldri satt inn i aksjon, men er allikevel i etterkant blitt ansett som et overtramp på grl. §101 tredje ledd som at man forsøkte å utøve militær makt mot egne innbyggere for å få kontroll på streiken. I etterkant kan det derimot virke som at Menstadslaget unødvendig blir problematisert i for stor grad. Det er åpenbart at man ved innsettelsen av de militære styrkene, selv om de aldri anvendte fysisk makt, ga streikerne betydelig frykt som må anses maktbruk. De militære styrkenes ordre var derimot klar på at hensikten var å bevokte våpendepot som befant seg på Gråtenmoen i nærheten av Skien⁹². Innsettelsen ble altså gjort for å beskytte militære depoter, i frykt for at våpen og ammunisjon skulle komme på avveie og at situasjonen skulle eskalere. Intensjonen var altså ikke direkte å bruke dem mot arbeiderne, selv om ordren også sier at det militære personellet ikke skulle stilles til sivil myndighet «før på nærmere ordre». Dette er et viktig poeng mange virker å glemme ved gjengivelse av Menstadslaget.

Under Altaaksjonen i 1979 ble det problematisert i hvilken grad Forsvaret kunne bistå politiet, dersom bistanden bestod i materielle tjenester som forlegninger, samband, mat, telt og transport. Aksjonen medførte påfølgende konflikt mellom Forsvarsminister Thorvald Stoltenberg og justisministrene Cappelen og Berrefjord, som synliggjorde at rettsområdet ved slik anvendelse på ingen måte var avklart. Stoltenberg sa nei til bistand, og var utsatt for betydelig press og kritikk for dette.⁹³ I etterkant ble saken vurdert av justisdepartementets lovavdeling samt professor Carl August Fleischer med konklusjon at grunnlovsbestemmelsen ikke kunne være til hinder for slik bistand. Det ble derimot avgrenset til tilfeller der militært personell bidrar direkte til maktbruk, f. eks ved å operere kjøretøy eller annet materiell under operative aksjoner.

---

⁹² (Høiback 2012, s.51)

⁹³ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 8-9) jfr. (Høiback 2012)

4. Systemfeil, konservative krefter og rettsanvendelse

En uke etter at 1. verdenskrig var startet med den tyske krigserklæringen overfor Serbia 4. August 1914 uttalte keiser Wilhelm følgende:

«Nødvendighet kjenner ingen lov. Våre tropper har okkupert Luxembourg, og kan hende har de allerede kommet inn på belgisk territorium. Mine herrer, dette er folkerettsbrudd ... Overgrepet – jeg snakker åpent – overgrepet vi derved gjør oss skyldige i vil vi forsøke å gjøre godt igjen så snart vi har nådd våre militære mål.»

Innrømmelser av denne typen er det særdeles sjeldent at man hører fra statsledere, og i dagens samfunn kamufleres gjerne slike handlinger under mildere ordbruk slik som humanitære- eller fredsbevarende operasjoner⁹⁴. Respekt for både folkerettslige forpliktelser og Grunnloven vil stå svært sentralt i dagens norske rettssystem. Vi har ikke, og kan ikke gi, spillerom for at rammeverket som nå er under utvikling for at militært skal kunne bistå politiet – eller hvordan man håndterer hybride trusler på Norsk jord – etterlater oss med en maktbruk vi best kan karakterisere som udemokratisk. Militærmakt er ikke løsningen på alle problemer, og et regelverk som for enkelt åpner for bruk av militærmakt vil åpenbart være resultatet av en forfeilet juridisk prosess. Det er også et viktig hensyn som må legges til grunn ved å utvikle et system der militærmakt får stor innvirkning på situasjonene som her skisseres. Forsvaret må være i stand til å løse sitt primæroppdrag, norsk suverenitetshevdelse, og kan ikke hindres av at ressursene er for knyttet og trent opp mot oppdrag av mer polisiær art. Som fremstillingen viser er det historisk sett vært betydelige motforestillinger fra å hjemle bistand fra Forsvaret. Dette finner man klare spor av både i ved de ulike politikontor, justis- og forsvarsdepartement. I dag er det derimot en betydelig konsensus for at man må ha en mulighet til å be om bistand ved behov, men at det er betydelig uenighet om hvordan denne bistanden gis. Det er åpenbart at dagens regelverk åpner for et ikke ubetydelig handlerom fra beslutningstakere, ved at det for eksempel ofte er formulert som «kan» i lovverket. I både politiets og forsvarets leire er det betydelige konservative holdninger til maktbruken oppgaven reiser. Dette fordrer at man for fremtiden må legge ned et vesentlig arbeid, forventningsavklaring, og situasjonsforståelse mellom

---

⁹⁴ (Eskeland 2003, s. 3)

etatene som sikrer at vi har et velfungerende system. For det er en sak at Forsvaret med gjeldende regelverk har *muligheten* til å bistå politiet, men det er et viktig moment at viljen til å gi og yte bistand også er tilstede. Det er også en relevant problemstilling innad i stabselementet for Forsvaret at bistandsanmodningen ofte er for presis, ved at man ber om spesifikke ressurser, fremfor at man forklarer situasjonen og Forsvaret kan gi en konkret tilbakemelding på tilgjengelige midler som Politiet kan benytte seg av. Dette kan fort medføre betydelige systemfeil ved at samhandlingen ikke blir så sømløs som den bør være for at man aktivt benytter seg av Forsvarets ressurser. Det å også en betydelig motvilje til å trykke på «den aller største knappen», noe 22. Juli kommisjonen påpekte⁹⁵. Kommisjonens vurdering har endret betydelig på forholdet mellom Forsvar og Politi, men det må nok antas at slike holdninger fortsatt eksisterer. Her er det visuelle bildet av ni tungt bevæpnede politimenn på vei ut til Utøya i en overfylt gummibåt uten fungerende motor et eksempel på en situasjon vi i fremtiden ikke kan ta oss råd til når menneskers liv står i fare.

4.1 Særlig om Forsvarets materiell og kompetanse

I forbindelse med arbeidet med forarbeidene er det spesielt to problemstillinger som oppstår.

For det første stilles det ofte spørsmål ved at Forsvarets personell ofte består av personell med «ulik opplæring, utdanning og erfaring»⁹⁶. Videre pekes det på at militært personell «primært er utrustet og trent med forsvarets primære oppgave for øye – å beskytte landet mot angrep utenfra»⁹⁷. Dette er en naturlig selvfølge ser man spesielt på Forsvarets materiell og våpenkapasiteter for øvrig. Det er derimot ofte at dette brukes som et argument mot at militært personell skal anvendes, uten at man tar hensyn til at bruk av militærmakt etter Politiloven §27a skal skje som «bistand» til politiet og ikke som en selvstendig operasjon uten oppfølging, kontroll og kommando fra politiets side.

Menstadslaget brukes ofte som et eksempel på at man *aldri* kan bruke bistand fra politiet, uten hensyn til at alternativet er at ingen beskytter et konkret objekt, da fordi politiet har

---

⁹⁵ (22. Juli-kommisjonen. NOU 14: 2012, s. 91-92, jfr. s.256) Se også: (Winge og Granviken 2016)

⁹⁶ (Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L 2014-2015, s. 16)

⁹⁷ l.c s. 8.

uttømt sine ressurser. Dette vil selvfølgelig bero på konkrete operative vurderinger⁹⁸ basert på den konkrete situasjonen, og her også hvilke kapasiteter som er hensiktsmessig å stille til rådighet. Men det er flere eksempler i forarbeidene på at forsvarets primæroppgaver og «arbeidsmetoder» trekker fokuset vekk, og tidvis unødvendig ilegges mye vekt, når problemstillingen bunner ut i at liv eller infrastruktur står i fare.

Videre bruker forarbeidene for dagens regelverk mye tid på spesifikke situasjoner. Her kan spesielt støtte for å avverge «luftbårne terroranslag»⁹⁹ nevnes, samt støtte i form av helikoptre¹⁰⁰ som var et alternativ for å stanse Breivik på Utøya 22. Juli 2011. Å gå så konkret inn i hvilke ressurser Forsvaret skal bistå kan legge for stramme rammer for en eventuell bruk av militærmakt når en situasjon oppstår og man må ta en konkret vurdering. Det er selvfølgelig en naturlig utvikling når man har konkrete situasjoner å basere regelverket på. Men man ville trolig hatt mye større utbytte av å formulere seg mer generelt slik at myndighetsutøvelse med støtte fra militæret skjer situasjonsbasert. Det er uheldig med rammer som gjør at de med avgjørelsesmyndighet ikke klarer å ta beslutninger fordi tilfellet man står ovenfor ikke passer med typetilfellet forarbeidene baserer seg på. Fokuset på konkrete ressurser har fått betydelig vekt i forarbeider og litteratur. Det er naturlig at «fiendens list» og angrepsmetode ofte vil basere seg der vi er svak, og at et for konkret rammeverk kan svekke beslutningsevnen – for som nevnt innledningsvis er det ikke naturlig at neste angrep kommer i form av en pågående skyting på en øy eller et kapret fly.

5. Den hybride trussel – hvem eier problemet?

Dagens regelverk er ikke bare relevant for tilfeller av interne krisesituasjoner som oppstår når personer som Breivik begår handlinger som han gjorde. Som nevnt i innledningen er det et ikke ubetydelig fokus på hybride trusler i dagens samfunn og det er nødvendig å gjøre noen avsluttende betraktninger til dette.

---

⁹⁸ I denne vurderingen vil (Politidirektoratet, PLIVO 2015) stå sentralt. PLIVO er nødetatens felles prosedyre for behandling av pågående livstruende vold.

⁹⁹ (Forsvarsdepartementet, Høring:Ny lov om Forsvarets ansvar 2013) jfr. (Generaladvokaten: Tilsvar høring: Ny lov om Forsvaret 2013)

¹⁰⁰ Politiet vil innfase egen helikopterstøtte våren 2019. (Nilsen 2018)

Da angrepet 22. Juli pågikk ble det hurtig avklart fra daværende justisminister Faremo og Statsminister Stoltenberg at dette ikke dreide seg om en sivil krise, «*altså en kriminell snarere enn en militær hendelse – og at fremmed makt neppe var involvert*»¹⁰¹. Myndigheten til å bestemme definisjonen av en krise ligger åpenbart til Regjeringen, og i siste ledd Statsministeren. Uttalelsen skjedde etter kommunikasjon med Forsvarets etterretningstjeneste hvor mye tyder på at etterretningstjenesten utelukket at dette var et eksternt angrep. Det er derimot en problematisk grensdragning mellom om det forelå *indikasjoner, og om man utelukker en mulighet*¹⁰². Holder man videre FN-pakten og NATO-traktaten opp mot militærfaglig teori hvor «*presise angrep mot statsledelsen og andre tyngdepunkt hos en motstander må sies å være kjennemerke ved moderne krigføring*»¹⁰³ gjør dette uttalelsene i etterkant problematisk hvis Forsvaret ikke i tilstrekkelig grad tar sin del av eierskapet til problemet. I etterkant ble angrepet mot Regjeringskvartalet og Utøya tydelig avklart å være en intern kriminell handling, og ikke et angrep utenfra. Men i lys av nye hybride trusler er dette vurderinger som kan medføre store konsekvenser dersom Forsvaret ikke i tilstrekkelig grad er på ballen, og ser man på gjeldende regelverk er det betydelige gråsoner i ansvarsområdet.

Rettslig status for leiesoldater¹⁰⁴ er et tema som ikke vil behandles utvidende her, men det hjelper for å sette problemstillingene i en større kontekst. Her er sammenligningen til tilstanden i Ukraina vist til tidligere relevant. At leiesoldater etter Genèvekonvensjonene tilleggsprotokoll I artikkel 47 ikke er å regne som lovlig stridende er bare starten på når rettsanvendelsen begynner å bli utfordrende. Dersom man får en større sikkerhetspolitisk situasjon påvirket av innflytelse av leiesoldater i Norge, er det relevant å spørre seg hvem som har rett på og bør ta eierskap til problemet. Er det å anse som et polisært ansvar, eller må Forsvaret skjære gjennom? Løsningen er ikke åpenbar, og vil i stor grad avhenge av hvordan leiesoldatene blir brukt.

---

¹⁰¹ (Forsvarsdepartementet: Høring - Den særskilte komité til å behandle redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortinget 2012) jfr. (22. Juli-kommisjonen. NOU 14: 2012, s. 212 og 230.)

¹⁰² For mer se (Heier og Kjølberg (red.) 2013, spesielt s. 65-70)

¹⁰³ I.c s.54, jfr. (Strachan 2008, s. 424-431) og (Echevarria 2012)

¹⁰⁴ (Blomdal, Lovlig Krigshandling - Herunder rettslig status for leiesoldater)

I innledningen nevnes også faren for kjemiske/biologisk krigføring som kan fremstå å ankomme Norge under påskudd av å være uskyldige turister. Igjen er det relevant å stille spørsmål ved hvem som eier problemet. Politiet og øvrige nødetater vil åpenbart ha hovedansvar i de innledende faser, men dersom etterforskning viser at smitten skjer bevisst fra en annen stat er det klart at man vil stå ovenfor en hybrid trussel som i større grad Forsvaret må forventes å ta eierskap til.

Faren for cyberangrep er også en relevant problemstilling. Politiet har egne avdelinger med ansvar for slike former kriminalitet. Ofte vil det være en forholdsvis enkel sak å spore angrepets opprinnelse, men hva om angrepet skjer innenfor Norges grenser? Bitcoinfabrikken på Alvdal¹⁰⁵, startet av et russisk datafirma like før en av NATOs storøvelse Trident Juncture 2018, gjør problemstillingen relevant. Igjen er det ikke klart av gjeldende regelverk hvem som faktisk har eierskap til problemet dersom dette blir satt på spissen.

Den overstående gjennomgangen viser totalt sett at mye av grunnarbeidet ligger på plass, men at det er betydelige gråsoner. For fremtiden må dette avklares, hvor mye arbeid fortsatt gjenstår i lovarbeid, men også ikke minst i utarbeidelse av planverk og samarbeid mellom relevante etater.

---

¹⁰⁵ (NTB 2018)

Litteraturliste

- Andresen, Aun Hunsager. 2014:1. *PHS Forskning: Politiets trening på bruk av fysisk makt*. Oslo: Politihøgskolen.
- Aschehoug, Torkel Halvorsen. 1892. *Norges nuværende statsforfatning, Bind 2, 2. utgave*. Christiania.
- Auglend, Ragnar L. 2016. *Handleplikt, kommandomyndighet og lydighetsplikt i operativt politiarbeid*. 1. utgave, Gyldendal Norsk Forlag.
- . 2015. «Fordelingen av ansvar og myndighet mellom politi og forsvar ved indre beredskap.» *Tidsskrift for strafferett, Volum 15, 03*: 316-347.
- Auglend, Ragnar L., og Henry John Mæland. 2004. *Politirett, 3. utgave*. Gyldendal Norsk Forlag.
- u.d.
22. Juli-kommisjonen. NOU 14:1. 2012. *Rapport fra 22. juli-kommisjonen*. Norges offentlige utredninger.
- Bauge, Tor Hugo, og Per Jakob Solhaug. 2016. «Politiets og Forsvarets samhandling stadig bedre.» *Norsk tidsskrift for sjøvesen*, utg. 1: 16-20.
- Blomdal, Odd. 1983. «Pågrepelse, ransaking, beslag og andre tvangsforføyninger i Forsvaret.» *Generaladvokatens militærjuridiske småskrifter*, nr. 2: 6.
- . 1986. «Lovlig Krigshandling - Herunder rettslig status for leiesoldater.» *Mennesker og rettigheter*, Utgave 3: 31-34.
- Braw, Elisabeth. 2018. *Defense One*. 15 Mars. Funnet August 23, 2018.
<http://www.defenseone.com/ideas/2018/03/norway-peoples-force-preps-threats-military-cant-stop/146705/> .
- Castberg, Frede. 1964. *Norges statsforfatning, 3. utgave*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dahl, Arne Willy. 2008. *Håndbok for militær folkerett, 2. utgave*. Cappelen Akademiske forlag.
- Droznin, Maxwell, Allen Johnson, og Asal Mohamadi Johnson. 2017. *Multidrug resistant tuberculosis in prisons located in former Soviet Countries: A systematic review*. 23 Mars. Funnet September 17, 2018.
<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0174373>.

- Echevarria, Antulio J. 2012. ««Restoring the primacy of battle: U.S military theory and the RMA»».
- Ege, Rune Thomas. 2012. VG. 25 06. Funnet 10 23, 2018.
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/05EP2/garden-paagrep-bevaepnet-politimann>.
- Eskeland, Ståle. 2003. «Krig og fredsbevarende operasjoner: Lovlig, ulovlig eller straffbart?» *Norsk militært tidsskrift, Oslo militære samfund*, nr 12: 12-18.
- Fleischer, Carl August. 1981. «Bruk av militær makt, militært utstyr mv. i indre konflikter - spørsmål om rekkevidden av Grunnlovens § 99 annet ledd.» *Juridisk betenkning til Justisdepartementet*. Oslo.
- . 2005. *Folkerett, 8. utgave*. Universitetsforlaget.
- Fliflet, Arne. 2005. *Grunnloven: Kommentartutgave, 1. utgave*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- FN-Konvensjonen: Internasjonal konvensjon om bekjempelse av finansiering av terrorisme. 2002. «Regjeringen.no.» *FN-Konvensjonen: Internasjonal konvensjon om bekjempelse av finansiering av terrorisme*. 4 April.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/internasjonalkonvensjon-om-bekjempelse-/id107076/>.
- Forsvaret: Den skjulte trusselen. 2017. *Forsvaret.no*. 23 Mars. Funnet August 23, 2018.
<https://forsvaret.no/aktuelt/den-skjulte-trusselen>.
- Forsvarsdepartementet PRE-2017-06-16-789. 2017. «Fastsetting av ny instruks om Forsvarets bistand til politiet (bistandsinstruksen) Kongelig resolusjon. Statsråd Ine Eriksen Søreide.» Forsvarsdepartementet, 6 Juni.
- Forsvarsdepartementet Prop. 79S . 2011-2012. «Proposisjon til Stortinget (forslag til Stortingsvedtak) - Et forsvar for vår tid.» Forsvarsdepartementet.
- Forsvarsdepartementet, bistandsinstruksen. 2017. *Instruks om Forsvarets bistand til politiet*. Forsvarsdepartementet.
- Forsvarsdepartementet, Høring: Ny lov om Forsvarets ansvar. 2013. «Høring - Ny lov om Forsvarets ansvar for å avverge luftbårne terroranslag og Forsvarets bistand til Politiet.» Forsvarsdepartementet, 7 12.
- Forsvarsdepartementet: Høring - Den særskilte komité til å behandle redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortinget. 2012. «Høring - Den særskilte

- komité til å behandle redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortinget 10. November 2011 om angrepene 22. Juli.» Forsvarsdepartementet, 18 Januar.
- Forsvarsdepartementet: Plakaten på veggen. 1949. «Direktiver for militære befalingsmenn og militære sjefer ved vepnet angrep på Norge.» *Kongelig resolusjon*. Forsvarsdepartementet.
- Frølich, Peter Christian. 2012. «Grunnlovens grenser for bruk av militær makt mot "statens medlemmer" i fredstid.» *Masteroppgave UIB*. Bergen: Kandidatnummer 181414, 9. Desember.
- Frølich, Peter Christian, og Michael Tetzschner. 2015-2016. «Grunnlovsforslag 18, Dok. Nr. 12:18 om endring av i § 25 (Flytting av bestemmelsen om militærmakt mot innbyggerne).» . 12.
- Fredriksen, Steinar. 2015. *Ro, orden og frihet*. Oslo: Gyldendal.
- Frostad, Magne. 2008. «Militær politimyndighet.» *Tidsskrift for strafferett*, Nr. 3: 258-289.
- Generaladvokaten: Tilsvar høring: Ny lov om Forsvaret. 2013. «Tilsva høring: Ny lov om Forsvarets ansvar for å avverge luftbårne terroranslag og Forsvarets bistand til Politiet.» *Regjeringen.no*. 9 Oktober. Funnet 10 14, 2018.
https://www.regjeringen.no/contentassets/94dd6b287378417c86ccc4502b1dc62a/svar-med-merknader_generaladvokaten.pdf.
- Høiback, Harald. 2012. «Menstad og myter.» *Norges Forsvar*, nr. 4: 50-52.
- Heier, Tormod, og Anders Kjølberg (red.). 2013. *Mellom fred og krig: Norsk militær krisehåndtering*. Universitetsforlaget.
- Huso, Anne. 2013. *Bergensavisen*. 14 Juli. Funnet November 17, 2018.
<https://www.ba.no/nyheter/bare-n-tatt-med-promille-pa-tysnes/s/1-41-6759256>.
- Johansen, Per Anders. 2018. *Aftenposten*. 7. Mars. Funnet September 12., 2018.
<https://www.aftenposten.no/verden/i/zLkdK9/Russisk-elektronisk-krigforing-slo-ut-GPS-signalene-i-Finnmark>.
- Justis- og beredskapsdepartementet Prp. 79L. 2014-2015. «Proposisjon 79L - Endring i politiloven (bistand fra Forsvaret).» Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet Meld.St. 29. 2011-2012. «Melding til Stortinget - Samfunnssikkerhet.» Justis- og beredskapsdepartementet.

- Justis- og beredsskapsdepartementet: Instruks om politimyndighet, russisk grense. 2005.
Instruks om tildeling av begrenset politimyndighet til militære grensevakter ved den norsk-russiske grensen. Justis- og beredsskapsdepartementet.
- Justis- og beredsskapsdepartementet: Organisasjonsplan for redningstjenesten. 2015.
Organisasjonsplan for redningstjenesten. Justis- og beredsskapsdepartementet.
- Justis- og politidepartementet: Ot.Prp. Nr. 22. 1994-1995. «Om lov om politiet (politiloven).»
Justis- og politidepartementet, 16 Desember.
- Kjølbrot, Jon Fredrik. 2010. *Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, 3. utgave.*
København: Jurist og økonomforbundet.
- Kjelstadlie, Knut. 2015. *Norges historie.no, Universitetet i Oslo.* 2015 November. Funnet
September 12, 2018. <https://www.norghistorie.no/forste-verdenskrig-og-mellomkrigstiden/teknologi-og-okonomi/1608-fra-gatekamper-til-faste-forhandlinger.html>.
- Konstitusjonskomiteen, Indst. S. XXXXII. 1902-1903. «Indstilling fra konstitusjonskomiteen
angaaende udgivelse af en officiel udgave af grundloven og vore øvrige
forfatningsdokumenter.» Konstitusjonskomiteen.
- Libya-utvalget. 2011. «Rapport fra Libya-utvalget: Evaluering av Norsk deltakelse i Libya-
operasjonene i 2011.»
- Menneskerettighetsutvalget. 2011-2012. «Dok. nr. 16: Rapport fra
Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven.»
- Menneskerettighetsutvalget, Dok. Nr. 16. 2011-2012. *Dok.nr.16: Rapport fra
Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven.*
Menneskerettighetsutvalget.
- Nilsen, Martin. 2018. *Flynytt.* 5. Desember. Funnet Desember 6., 2018. :
<http://www.flynytt.no/artikler/her-er-norges-nye-politihelikopter-i-luften/452412?fbclid=IwAR0gptfohXrMS2gNkllSuQHntMWjndS0wjJPsoXD81Z6xO3rU0xvOL7DA1l>.
- NTB. 2018. *Dagbladet.* 7 Juni. Funnet September 16, 2018.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/pst-varslet-om-russisk-bitcoinfabrikk-i-alvdal/69877499>.

- NUPI: "Hybrid Krigføring - hva er det?". 2016. *Norsk utenrikspolitisk institutt, Hvor hender det?* 14 Mars. Funnet August 27, 2018. <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2016/Hybrid-krigfoering-hva-er-det>.
- Politidirektoratet, PLIVO. 2015. «Rundskriv - RPOD-2015-1 - Nasjonal prosedyre Nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold.» Politidirektoratet.
- Politolovkomiteen 1912. 1914. «Indstilling fra den departementale politilovkomite av 1912 [med] utkast til lov om politiets ordning m.v .» Kristiania: Departementale politilovkomite.
- Riksrevisjonen: Dokument 3:11. 2017-2018. *Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av objektsikring*. Riksrevisjonen.
- Roksundrapporten. 2016. *Forsvarets bistand til Politiet - Rapport fra arbeidsgruppen for utarbeiding av forslag til ny bistandsinstruks*. Rapport fra arbeidsgruppen for utarbeiding av forslag til ny instruks for Forsvarets bistand til politiet, nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet i samarbeid med Statsministerens kontor.
- Skille, Øivind Bye, Marit Higrapp, og Ellen Borge Kristoffersen. 2013. *NRK*. 11. Juni. Funnet 11 27, 2018. <https://www.nrk.no/norge/eksplosiver-spredt-over-hele-landet-1.11073357>.
- Skodvin, Knut Einar. 2017. «Politolova § 27 a - militær makt mot innbyggerane.» *Tidsskrift for strafferett*, Nr 3: 213-234.
- Storsveen, Odd Arvid. 2014. «Baron Blod i virkeligheten. Torgslaget 1829 i perspektiv.» *Fortid; Historisk studenttidsskrift, Oslo*, nr. 1: 8-15.
- Strachan, Hew. 2008. *The lost meaning of strategy*. London/New York: Strategic studies - a reader.
- Winge, Åge, og Simen Granviken. 2016. *Adresseavisen*. 30 November. Funnet November 2018, 2018. <https://www.adressa.no/nyheter/innenriks/2011/07/25/Politiet-%C3%B8nsket-ikke-spesialsoldater-853665.ece>.